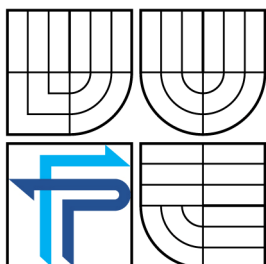

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV FINANCÍ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF FINANCES

MOŽNOSTI FINANCOVÁNÍ PROJEKTŮ NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ ZE ZDROJŮ EU

**POSSIBILITIES OF FUNDING PROJECTS OF NON-PROFIT-MAKING
ORGANISATIONS FROM EU**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

JAN ŘÍKOVSKÝ

VEDOUcí PRÁCE
SUPERVISOR

doc. Ing. ALENA KOČMANOVÁ, Ph.D.

BRNO 2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Říkovský Jan

Daňové poradenství (6202R006)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává bakalářskou práci s názvem:

Možnosti financování projektů neziskových organizací ze zdrojů EU

v anglickém jazyce:

Possibilities of Funding Projects of Non-Profit-Making Organisations from EU

Pokyny pro vypracování:

Úvod

Vymezení problému a cíle práce

Teoretická východiska práce

Analýza problému a současné situace

Vlastní návrhy řešení, přínos návrhů řešení

Závěr

Seznam použité literatury

Přílohy

Seznam odborné literatury:

VILÁMKOVÁ, Š. Jak získat finanční zdroje Evropské unie. 1 vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0828-0.

MALACH, A. Podpora podnikání v regionech ČR a EU. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 401 s. ISBN 80-210-3259-6.

VILÁMKOVÁ, Š. Čerpáme finanční zdroje Evropské unie: praktický průvodce. 1 vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. 200 s. ISBN 80-247-1194-X

MALACH, A. Jak podnikat po vstupu do EU. 1 vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 524 s. ISBN 80-247-0906-6

KLVAČOVÁ, E. Vstup do Evropské unie : oslabení, nebo posílení národního státu?. 1 vyd. Praha: Professional Publishing, 2003. 176 s. ISBN 80-86419-55-X

Strukturální fondy [on-line].

URL <<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/financovani/evropska-unie/financovani-strukturalni-fondy/>> Fondy Evropské unie – Regionální politika [on-line].

URL <<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika/regionalni-politika-eu-2004-2006>>

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D.

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2008/2009.

L.S.

Ing. Pavel Svirák, Dr.
Ředitel ústavu

doc. RNDr. Anna Putnová, Ph.D., MBA
Děkan fakulty

V Brně, dne 15.05.2009

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá čerpáním finančních prostředků ze zdrojů EU, zaměřuje se na politiku soudržnosti a postavení neziskového sektoru v evropském prostoru. Hodnotí dostupnost jednotlivých finančních zdrojů pro neziskové organizace a nabízí komplexní přehled grantových možností, které jsou k dispozici vzhledem k našemu členství v Evropském společenství. Důležitou součástí jsou informace o řízení evropských projektů, především o procesu žádosti a jejím výstupem je tedy nabídka dostupných zdrojů spolu se zásadami a postupy, jak zvýšit úspěšnost žádostí o dotaci.

Klíčová slova

Evropská unie, regionální politika, strukturální fondy, komunitární programy, nestátní neziskové organizace, řízení projektu.

Abstract

This bachelor thesis deals with the drawing money from EU financial devices, focuses on the cohesion policy and the position of the non-profit sector in Europe. It analyzes the availability of funds for various non-profit organizations and offers a comprehensive overview of grant opportunities that are available due to our membership in the European Community. An important part is the information on the project management of European projects, especially the process of application and its output is, therefore, offer of the available resources, together with the principles and procedures to increase the success rate of applications for the subsidy.

Key words

European Union, regional policy, structural funds, community grants, non-governmental organisations, non-profit-making organisations, project management.

Bibliografická citace práce

ŘÍKOVSKÝ, J. *Možnosti financování projektů neziskových organizací ze zdrojů EU*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2009. 83 s. Vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval jsem ji samostatně. Dále prohlašuji, že citace použitých zdrojů je úplná a správná, že jsem v práci neporušil autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Brně dne 21. května 2009

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Aleně Kocmanové, PhD., za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování bakalářské práce poskytovala.

Dále děkuji Mgr. Miroslavu Kršovi a Ing. Haně Houšťové za to, že mi umožnili vykonat na jejich pracovištích praxi a odbornými radami a vedením napomohli k vytvoření této bakalářské práce. Poděkování patří také mé rodině za podporu při studiu.

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Vymezení problému a cíle práce	10
3 Teoretická část	11
3.1 EU a její politiky.....	11
3.1.1 Strukturální politika	11
3.1.2 Jak funguje strukturální politika	12
3.1.2.1 Principy strukturální politiky	13
3.1.2.2 Strukturální fondy jako prostředek politiky soudržnosti	14
3.1.3 Regiony soudržnosti (NUTS)	15
3.1.4 Cíle strukturální politiky.....	17
3.1.4.1 Cíle programovacího období 2007-2013	17
3.1.4.2 Rozdělení prostředků fondů EU mezi cíle strukturální politiky	18
3.1.4.3 Horizontální témata.....	19
3.1.5 Jiné evropské zdroje financování.....	20
3.2 Neziskové organizace	20
3.2.1 Postavení neziskového sektoru a občanských sdružení v demokratické společnosti	21
3.2.2 Legislativní rámec neziskových organizací.....	22
3.2.3 NNO jako cílové skupiny finančních zdrojů EU	23
4 Analytická část.....	25
4.1 Aplikace strukturální politiky EU v ČR	25
4.1.1 Strategické dokumenty	26
4.1.2 Nástroje realizace strategických dokumentů	28
4.1.3 Instituce zajišťující aplikaci a koordinaci regionální politiky na národní úrovni	31
4.2 Další finanční nástroje společenství	32
4.2.1 Nadace	33
4.2.2 Komunitární programy a iniciativy Společenství	35
4.3 Analýza potřeb neziskových organizací	40
4.3.1 Právní forma	40
4.3.2 Počet placených zaměstnanců.....	41

4.3.3 Finanční podpora z veřejných zdrojů.....	42
4.3.4 Překážky pro čerpání dotací ze zdrojů EU.....	43
4.3.5 Doba plánování činnosti organizace	44
4.3.6 Plánované projekty	45
4.4 Analýza grantových možností z pohledu NNO	46
4.4.1 Hodnocení přijatelnosti.....	46
4.4.2 Analýza finančních zdrojů EU podle právní formy neziskové organizace a tématu zamýšleného projektu	47
5 Vlastní návrhy řešení	52
5.1 Příprava žádostí.....	54
5.1.1 Popis projektu	56
5.1.1.1 Projektový námět	56
5.1.1.2 Projektový záměr	58
5.1.2 Detailní naplánování realizace	61
5.1.2.1 Matice logických vazeb (Logical Framework Approach)	61
5.1.2.2 Rozpracování projektu	63
5.1.2.3 Povinné přílohy	68
5.1.3 Podání žádosti	69
5.1.3.1 Benefit 7+	69
5.1.3.2 Hodnocení	69
5.2 Realizace projektu.....	70
5.2.1 Schválení žádosti	71
5.2.2 Monitoring	72
5.3 Ukončení projektu.....	75
5.3.1 Vyhodnocení projektu.....	75
5.3.2 Udržitelnost.....	75
6 Závěr	77
7 Seznam použité literatury	78
Seznam tabulek	80
Seznam obrázků	80
Seznam zkratk	81
Seznam příloh	Chyba! Záložka není definována.

1 Úvod

Česká republika je členem Evropské unie od roku 2004. Již jako kandidátská země měly soukromé i veřejné subjekty, neziskové organizace či města možnost čerpat finanční prostředky ze zdrojů EU a tato nabídka se se vstupem do Společenství značně rozšířila.

Mohlo by se zdát, že dnes, pět let po této události, jsou možnosti, které se otevřely pro financování různorodých projektů, dostatečně známé a pro každého zájemce není problém o tyto prostředky alespoň požádat. Je však známým faktem, že pro mnoho potenciálních žadatelů stále zůstávají brány evropských fondů uzavřené, ať je to způsobeno deficitem informací, změnami v řízení fondů či administrativními i jinými obtížemi, spojenými s čerpáním grantů. Tento fakt je markantní zejména u neziskového sektoru, který se často potýká s existenčními problémy a jeho zájem o finanční zdroje EU je sekundární. Pravdou však je, že finanční prostředky ze strukturálních fondů, komunitárních programů, nadací a jiných zdrojů, které se staly dostupnými díky našemu členství v Unii, mohou neziskovým organizacím výrazně prospět, pokud budou vědět, jak přistupovat k žádostem a potenciálnímu čerpání evropských peněz.

2 Vymezení problému a cíle práce

Neziskové organizace se často potýkají s nedostatkem financí a sehnat peníze pro jejich činnost bývá často velkým uměním. Základní překážkou pro neziskové organizace při čerpání finančních prostředků ze zdrojů Unie jsou především administrativní obtíže a časová náročnost přípravy projektů. Tyto překážky však nejsou nepřekonatelné, lze je pomocí zvýšení informovanosti či předáváním zkušeností, praktických rad a postupů snížit. Neziskové organizace ve většině případů provádějí veřejně prospěšnou činnost a tak může realizace nových projektů a jejich dopady napomoci k rozvoji celé společnosti.

Klíčovým prvkem pro úspěch projektu je především dobrý nápad. Pokud existuje a jeho cíle se shodují s prioritami Evropského společenství, je získání prostředků na jeho realizaci pouze otázkou znalosti potřebných informací, postupu a vhodná formulace projektového záměru. Cílem této práce je přehledně zpracovat soubor dotačních možností EU pro nestátní neziskové organizace a zvýšit tak informovanost o celém procesu financování projektů z evropských zdrojů. Součástí této práce je také manuál obecného postupu při žádosti o dotaci a tak napomáhá k překonání primárních překážek, které brání neziskovým organizacím při financování vlastních projektů. Dále si práce klade za cíl potenciální využití těchto zdrojů neziskovými organizacemi ke zkvalitnění vlastní činnosti a ke snížení nákladů spojených s žádostí a realizací projektů.

3 Teoretická část

3.1 EU a její politiky

Evropská unie má jako nadnárodní společenství legislativně zakotvené právo rozhodovat v určitých politických a strategických oblastech a prosazovat zde své záměry a hodnoty. Jsou to ty oblasti, ve kterých jí členské státy na základě *Smlouvy o Evropské unii* svěřily své rozhodovací kompetence, a které se pak nazývají **politiky EU**. Jedná se fakticky o jednotlivé strategie, ve kterých Unie definuje své cíle a prostřednictvím určitých struktur se snaží zajistit jejich prosazování.

Mezi politiky, kde má EU největší vliv, patří tzv. **společné politiky**, které charakterizuje kompletní delegování pravomocí členských států na Společenství. Jsou to společná obchodní politika, společná zemědělská politika, společná dopravní politika a pro země *eurozóny* i společná měnová politika.

Oblasti působení EU, ve kterých nejsou pravomoci svěřené výlučně Evropské unii, ale na rozhodování participují i jednotlivé členské státy, reprezentují tzv. koordinované politiky, mezi něž patří i **strukturální politika**.

3.1.1 Strukturální politika¹

Cílem evropské regionální politiky je **redukce hospodářských i sociálních diferencí** mezi jednotlivými regiony Společenství. Tohoto cíle je dosahováno využitím principu solidarity a realokace finančních zdrojů – bohatší státy přispívají na rozvoj chudších, neboť existuje přesvědčení, že snížením těchto rozdílů dojde i k efektivnějšímu fungování jednotného vnitřního trhu, a to napomůže k rostoucí prosperitě EU a životní úrovni jejích obyvatel.

Regionální politika ve smyslu snižování rozdílů mezi jednotlivými regiony a posilování hospodářské a sociální soudržnosti, se ve fungování Evropských společenství

¹ Ekvivalentem pro tento termín jsou dnes i politika hospodářské a sociální soudržnosti, regionální politika, politika soudržnosti či kohezní politika.

projevovala již od padesátých let 20. století. Na významu získávala s postupující integrací a vytvářením volného trhu. V roce 1968 bylo vytvořeno *Generální ředitelství pro regionální politiku*, které hrálo v následujících letech klíčovou roli při koordinaci této politiky.

‘Dalším podstatným krokem, rozšiřujícím význam politiky soudržnosti, bylo v roce 1975 vytvoření *Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF)*, určeného k přerozdělování části rozpočtových příspěvků členských států na rozvoj nejchudších regionů.² Díky *Jednotnému evropskému aktu* z roku 1987 se v Evropské unii, směřující ke společnému vnitřnímu trhu, začaly vytvářet podmínky pro aplikaci společné politiky soudržnosti tak, jak ji chápeme dnes.

V roce 1993 se strukturální politika dostala mezi **hlavní priority** evropských společenství díky *Maastrichtské smlouvě*³, která formálně ustanovila Evropskou unii.⁴ Strukturální politika se tak v následujících letech stávala stále důležitější a vlivem dalších reforem, jejichž nutnost byla způsobena především největším rozšířením EU v roce 2004, je v současné době jednou z nejpodporovanějších politik Evropského společenství, po zemědělské politice **druhou nejvýznamnější položku evropského rozpočtu**.

3.1.2 Jak funguje strukturální politika

Tato kapitola se zabývá otázkou, jak funguje politika hospodářské a sociální soudržnosti. Vysvětlí elementární principy, jimiž se vyznačuje, a objasní strukturální fondy jako prostředky realizace této politiky.

² Evropská komise. Generální ředitelství pro regionální politiku. *Evropská unie regionům*.

Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2004. ISBN: 92-894-7338-X. Strana 5.

³ Jinak zvané také Smlouva o EU.

⁴ Samotná EU však dosud nemá právní subjektivitu. Tu má pouze Evropské společenství, jeden ze tří pilířů EU dle Maastrichtské smlouvy. Tuto situaci měla změnit evropská ústava či později Lisabonská smlouva, jejíž budoucnost je však, zejména díky negativnímu irskému referendu, velmi nejistá.

3.1.2.1 Principy strukturální politiky

Princip programování

Proces financování probíhá v delších časových úsecích, tzv. **programovacích obdobích**. Tato programovací období bývají zpravidla sedmiletá, což by mělo umožňovat kontinuitu prosazovaných hodnot, ale zároveň také dostatečnou pružnost systému a schopnost reagovat na vnější i vnitřní vlivy na změnu požadovaných priorit. Provázanost jednotlivých oborů umožňují programové dokumenty, které integrují příbuzné oblasti působení strukturální politiky.

Princip koncentrace

‘Největší množství finančních prostředků je alokováno do regionů s nejzávažnějšími problémy a tento princip také podporuje realizaci menšího počtu rozsáhlejších projektů, od kterých je očekáván nejvyšší přínos.’⁵

Princip partnerství

Do projektů strukturálních fondů by mělo být zapojeno co největší množství subjektů, a to nejen na vertikální úrovni (zapojení orgánů veřejné správy a EU), ale i na horizontální (partnerské subjekty při realizaci projektu).

Princip adicionality

Tento princip je založen na myšlence, že pokud je příjemce podpory také zapojen do financování projektu, způsobuje to vyšší efektivitu vynakládaných prostředků i větší kvalitu projektu. Proto strukturální pomoc prakticky nikdy nedosahuje 100%, ale příjemce je nucen najít nějakou formu **spolufinancování**. Právě tento princip tak může činit problémy především neziskovým organizacím.

Princip monitorování a vyhodnocování

Hodnocení projektu probíhá ve všech jeho fázích a příjemce je tak nucen podávat průběžné zprávy a umožnit monitoring projektu v průběhu přípravy, realizace i po

⁵ TSAPIKIDOU, Danai G. *Průvodce fondy EU pro neziskové organizace: Cesta labyrintem financování EU*. NROS, 2003. ISBN: 80-902302-4-5. Strany 65 – 66.

skončení projektu. To by mělo opět směřovat k efektivnějšímu využití finančních prostředků.

Princip solidarity

Princip solidarity vychází z realokace finančních prostředků, dochází k jejich přerozdělení od bohatších regionů k chudším a tak kompenzuje rozdíly mezi jednotlivými oblastmi.

Princip subsidiarity

V rámci koordinovaných politik je obecně prosazována subsidiarita, která využívá rozhodování na nižších úrovních a delegaci pravomocí. O strukturální politice a její aplikaci tak rozhodují v kooperaci orgány na různých úrovních od Evropské komise až po regionální rady.

3.1.2.2 Strukturální fondy jako prostředek politiky soudržnosti

Strukturální politika je naplňována tzv. strukturálními fondy, které jsou v současné době, tj. v programovacím období 2007 – 2013, dva:

- *Evropský sociální fond* (ESF – European Social Fund) a
- *Evropský fond regionálního rozvoje* (ERDF – European Regional Development Fund).

Evropský sociální fond se zaměřuje především na projekty týkající se **zaměstnanosti** nebo projekty **vzdělávacího či sociálního charakteru**.

ERDF podporuje **realizaci infrastruktury**, investice do vytváření pracovních míst, projekty pro **místní rozvoj** a pomoc malým podnikům.⁶

Často se k této politice řadí i *Fond soudržnosti*, který však není strukturálním fondem, neboť se z něj financují projekty a rozvoj chudších států, nikoliv regionů.

⁶ Evropská komise. Generální ředitelství pro regionální politiku. *Evropská unie regionům*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2004. ISBN: 92-894-7338-X.

3.1.3 Regiony soudržnosti (NUTS)

Cílem této kapitoly je vysvětlit, kde se realizuje strukturální politika, a jaké jsou její cílové oblasti.

Nomenklatura územních statistických jednotek (NUTS)

Finanční pomoc v rámci strukturální politiky směřuje do konkrétních oblastí. Vzhledem k faktu, že odlišný vývoj v různých zemích EU způsobil diferenciaci administrativního členění regionů a obcí, bylo zavedeno jednotné statistické členění jednotek územní správy, aby v Evropské unii vznikly srovnatelné regiony s přibližně stejným počtem obyvatel. *Nomenklatura územních statistických jednotek* (NUTS) je také využívána v rámci politiky soudržnosti, aby byla zajištěna přiměřená rovnoprávnost všech oblastí EU⁷.

Na základě NUTS jsou dle počtu obyvatel definovány tři hlavní úrovně regionálního členění území:

Tabulka 1: Členění NUTS⁸

Úroveň	Doporučený minimální počet obyvatel	Doporučený maximální počet obyvatel
NUTS I	3 000 000	7 000 000
NUTS II	800 000	3 000 000
NUTS III	150 000	800 000

Většina strukturální podpory je směřována do NUTS II, takzvaných **regionů soudržnosti**. Nejmenším regionem soudržnosti v EU je italské Údolí Aosty, které má zhruba 120 tisíc obyvatel. Na druhou stranu největší region stejné úrovně je francouzský Île-de-France s více než 11 miliony obyvatel. Lze tedy vyzorovat téměř stonásobný rozdíl, a tak existují pochyby, zda je toto členění skutečně spravedlivé, a zda nabízí všem regionům soudržnosti ekvivalentní šanci.

⁷ I přes toto členění však existují obrovské rozdíly mezi počtem obyvatel v jednotlivých územních statistických jednotkách.

⁸ Zdroj: *Regionální politika EU* [on-line]. [cit. 2009-03-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>>.

Dle tohoto členění je území ČR⁹ rozděleno do 8 regionů soudržnosti, skládajících se obvykle z více krajů tak, aby měly tyto regiony přibližně stejný počet obyvatel a vyhovovaly statistické jednotce NUTS II. Kraje se sdružují do regionů NUTS II takto:

NUTS II Praha - území hl. m. Prahy.

NUTS II Střední Čechy - Středočeský kraj.

NUTS II Jihozápad - Jihočeský a Plzeňský kraj.

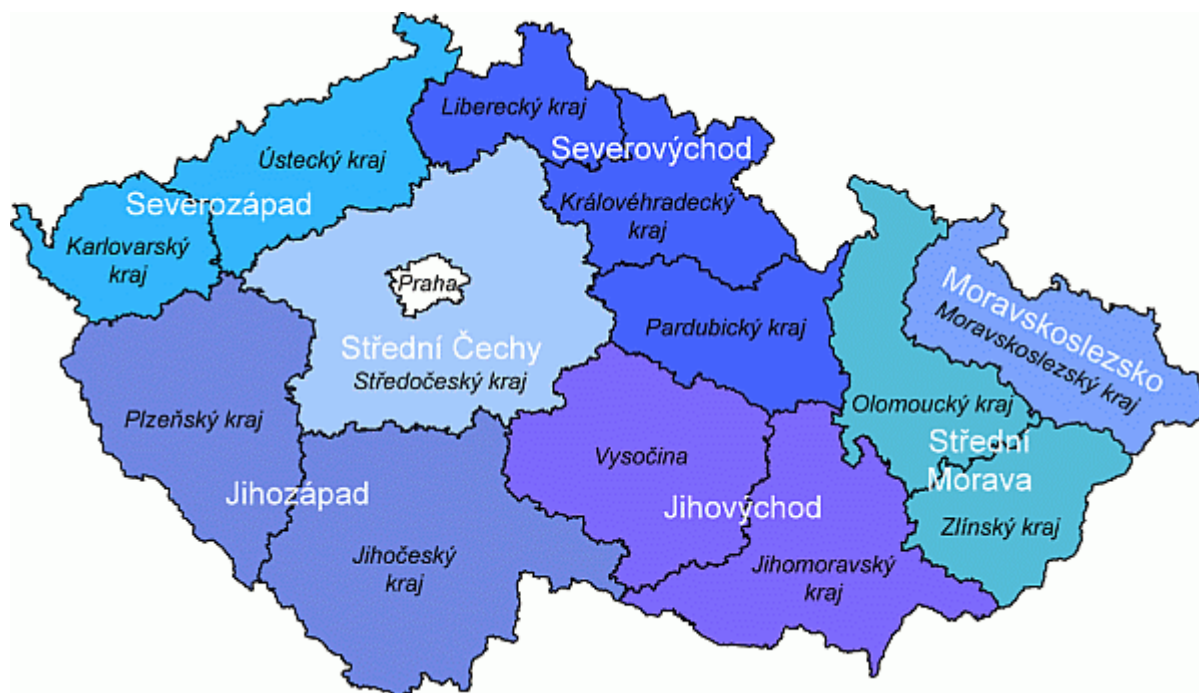
NUTS II Severozápad - Karlovarský a Ústecký kraj.

NUTS II Severovýchod – Liberecký, Královéhradecký a Pardubický.

NUTS II Jihovýchod - Vysočina a Jihomoravský kraj.

NUTS II Střední Morava - Olomoucký a Zlínský kraj.

NUTS II Moravskoslezsko - kraj Moravskoslezský.

Obrázek 1: Regiony NUTS II¹⁰

⁹ Samotná Česká republika je územní statistickou jednotkou NUTS I.

¹⁰ Zdroj: *Regionální politika EU* [on-line]. [cit. 2009-03-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>>.

3.1.4 Cíle strukturální politiky

V této kapitole objasním, co podporuje strukturální politika, neboli **jaké projektové záměry mohou být obecně subvencovány**, a jaké množství peněz je k dispozici.

3.1.4.1 Cíle programovacího období 2007-2013

Podobu strukturální politiky v současném období určují *Strategické obecné zásady Společenství*, na jejichž základě jsou připraveny další dokumenty pro aplikaci politiky soudržnosti na národní úrovni.¹¹ V rámci rozpočtu EU pro rok 2009 je na strukturální politiku vyčleněno celkem **37,8 miliard eur**, v celém programovacím období 2007-2013 je to přes 308 miliard eur.

V současném období také došlo k celkové formální simplifikaci strukturální politiky na celoevropské úrovni¹² a byly vytyčeny **tři hlavní cíle**:

- **Konvergence,**
- **Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost,**
- **Evropská územní spolupráce.**

Nástroji strukturální politiky jsou nově pouze dva strukturální fondy – ERDF, ESF oproti dřívějším čtyřem fondům. Prostřednictvím těchto strukturálních fondů se pak distribuují finanční prostředky na jednotlivé cíle regionální politiky.

Cíl 1: Konvergence

Do nejdůležitějšího cíle aktuálního programovacího období patří podpora nejméně vyspělých regionů a členských států, přičemž kritériem pro posouzení vyspělosti je HDP regionu. **Cílovou skupinou tohoto opatření jsou regiony s HDP nižší než 75% průměru EU.** V ČR jde tedy o sedm regionů soudržnosti, jediné Hlavní město Praha má HDP vyšší.

¹¹ Více v sekci Aplikace strukturální politiky EU v ČR.

¹² Ke zjednodušení došlo především v oblasti nástrojů regionální politiky. V minulém programovacím období byla strukturální politika prováděna pomocí čtyř strukturálních fondů. Na české národní úrovni však změny směřovaly spíše ke zvýšení nepřehlednosti aplikačního rozhraní.

Cíl 2: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Do tohoto cíle spadají všechny regiony, které nesplňují podmínky cíle 1. U nás tedy region soudržnosti Hlavní město Praha.

Cíl 3: Evropská územní spolupráce

V tomto cíli jsou podporovány projekty a aktivity na **přeshraniční, meziregionální a nadnárodní úrovni**. Jde tedy o spolupráci více subjektů z různých zemí či projekty s nadregionálním rozsahem. V České republice se tento cíl týká především příhraničních regionů.

Tyto cíle jsou tedy spíše geografického charakteru a určují, do kterých regionů budou koncentrovány finanční prostředky Unie. Obnosy, přidělené pro jednotlivé cíle, jsou pak rozdělovány prostřednictvím **operačních programů** na národní úrovni, kde jsou definovány také tematické priority pro podporu v rámci těchto cílů, resp. regionů spadajících pod tyto cíle.

3.1.4.2 Rozdělení prostředků fondů EU mezi cíle strukturální politiky

Na základě důležitosti, přiřazené jednotlivým cílům, jsou rozděleny finanční prostředky poměrnou částí tak, aby cíle, které více reflektují regionální či tematické priority Unie, dostaly největší část.

Bezpochyby nejdůležitějším cílem je cíl 1: konvergence, který by měl nejvíce přispívat k hospodářské a sociální soudržnosti v rámci Společenství. Další dva cíle mají přiděleno méně prostředků, nic to však nemění na jejich významu v rámci celkové koncepce strukturální politiky.

Tabulka 2: Rozdělení prostředků EU mezi cíle politiky HSS v období 2007-2013¹³

Cíl	Fondy pro EU27		Fondy pro ČR	
Konvergence	251,16 mld. € (cca 7 082,80 mld. Kč)	81,54%	25,88 mld. € (cca 730,00 mld. Kč)	96,98%
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	49,13 mld. € (cca 1 385,40 mld. Kč)	15,95%	419,09 mil. € (cca 11,73 mld. Kč)	1,56%
Evropská územní spolupráce	7,75 mld. € (cca 218,55 mld. Kč)	2,52%	389,05 mil. € (cca 10,97 mld. Kč)	1,46%
Celkem	308,04 mld. € (cca 8 686,80 mld. Kč)	100,00%	26,69 mld. € (cca 752,70 mld. Kč)	100,00%

Přepočet dle směnného kurzu 1 EUR = 28,20 CZK.

3.1.4.3 Horizontální témata

Kromě výše zmíněných cílů, které spíše přiřazují prioritu jednotlivým oblastem či regionům jsou pro aplikaci strukturální politiky nepostradatelná tzv. **horizontální témata**. Jde o stálé tematické priority Společenství, které respektuje nejen strukturální politika, ale i další oblasti politické činnosti Evropské unie. Do horizontálních témat spadají především dvě hodnoty, které se EU snaží explicitně prosadit ve společnosti:

- **udržitelný rozvoj** a
- **rovné příležitosti**.

Tato průřezová témata jsou důležitá v rámci celé politiky soudržnosti a zajišťují tak i větší provázanost a kontinuitu strukturální pomoci.

¹³ Zdroj: *Regionální politika EU* [on-line]. [cit. 2009-03-20]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>>.

3.1.5 Jiné evropské zdroje financování

Další možnosti, jak financovat projekty nejen neziskových organizací, nabízí různé nadační fondy a také nestrukturální finanční zdroje EU.¹⁴ U těchto zdrojů soutěží projekty **na celoevropské úrovni** a nejedná se tedy o nástroje koordinované politiky Společenství. Obecně tyto finanční zdroje vykazují vyšší administrativní náročnost jak při žádosti, tak při realizaci i evaluaci, jsou však i programy, u kterých má řídicí orgán decentralizovanou podobu a o projektech se tak rozhoduje na národní úrovni, což s sebou přináší i zjednodušení celého procesu.

Tyto nestrukturální zdroje i nadace podporují především projekty, obsahující jimi podporovaná sociální, kulturní a další témata, bez ohledu na strukturální rozměr, podporující konvergenci jednotlivých regionů EU. Jsou tak jakýmsi **doplňkem ke strukturálním fondům**, zajišťujícím větší systémovost financování a trvalou podporu určitých hodnot. Dalšími zdroji evropského financování se podrobněji zabývá kapitola Další finanční nástroje Společenství.

3.2 Neziskové organizace

Neziskový sektor je různými způsoby implementován do právního systému většiny zemí světa. Neziskové organizace **vyplňují prostor mezi veřejnoprávními a soukromými institucemi** a značnou mírou se vyskytují především v široce rozvinutých občanských společnostech, jsou nenahraditelným prvkem struktury a fungování demokratického společenského systému, rozvíjejí jeho humanistickou a sociální dimenzi.

Neziskové organizace ve většině případů vykonávají veřejně prospěšnou činnost, hlavní poslání vidí ve změně lidské bytosti a zlepšování mezilidských vztahů, v kultivování společenského života ve smyslu demokratických idejí humanity, občanské solidarity a vzájemné úcty. Základem je dobrovolnická práce, aktivní občanství.

¹⁴ Jedná se např. o komunitární programy, jejichž podrobnější popis je v dalších kapitolách.

3.2.1 Postavení neziskového sektoru a občanských sdružení v demokratické společnosti

Existence neziskového sektoru a občanských sdružení se opírá především o základní lidské svobody. Jsou postaveny na principu svobody sdružování a přispívají k rozvoji demokratické společnosti. Působí jako vyvažující faktor proti zneužití moci, v totalitních režimech nebývá prostor pro neziskový sektor. Neméně důležitým aspektem je zprostředkování kontaktu mezi občany a vládními institucemi.

Věnují se rozličným činnostem – především **rozvoji duchovních hodnot, ochraně lidských práv** nebo jiných humanitních cílů, **ochraně životního prostředí** či **kulturních památek**, ekologii, **humanitární pomoci, sociální péči**, BOURDON, **vzdělávání, kultuře**, vědě, výzkumu, **tělovýchově, mládeži**, ochraně života a mnohým dalším. Tyto služby vykazují charakter obecně prospěšných služeb, poskytovaných rovnoprávně všem, kteří o ně mají zájem.

Občanská sdružení vytvářejí prostor pro svobodné jednání. Z vůle svých zakladatelů a za podpory svých členů se zřizují a rozvíjí instituce k podpoře diametrálně odlišných cílů, než těch, které sledují obchodní společnosti. Nedochází zde k rozdělování zisku. V rozmanitosti cílů sledovaných sdružením však nicméně existuje jedna konstanta: sdružení se nacházejí v prostoru lidských vztahů, který je vně systému obchodování. Jsou ilustrací vůle občanů neponechat politické moci monopol zastupování jejich zájmů. Proto na ně také státní moc vždy pohlížela s podezřením nebo s výhradou.

Problém svobody sdružování se ve skutečnosti netýká jen osobní svobody: svobody stát se členem sdružení a v tom vidět respektování a realizaci svých základních práv. Prostřednictvím této svobody se jedná o daleko více – o právo svobodně se sdružovat ve státě a obracet se ke státu. Státní moc však odjakživa nedůvěřuje soupeřícím silám, které jsou mimo její rámec, každá organizovaná skupina je pro stát protivníkem a u

vládních činitelů to vyvolává pokušení takové skupiny zakázat, omezit jejich účinnost nebo je kontrolovat.¹⁵

Jejich aktivita je mimo dosah vlády, proto bývá často velmi střežena. Nelze však říci, že jakákoli snaha politických elit střežit činnost neziskového sektoru či občanských sdružení je a priori protidemokratická. Je nutné činnost tohoto sektoru nějakým způsobem regulovat, neboť existuje riziko zneužití benevolentnosti úřadů. Nebezpečí hrozí především ze sociálního a ekonomického hlediska, tedy že budou sdružení využívána naopak k potlačování lidských svobod a k diskriminaci určitých menšin ve společnosti a také k nesprávnému či nelegálnímu zacházení s finančními prostředky.

3.2.2 Legislativní rámec neziskových organizací

Obecně prospěšné společnosti, což je pro mnohé synonymem neziskových organizací, jsou užším pojmem, který je specifikován v zákoně o obecně prospěšných společnostech:

‘(1) **Obecně prospěšná společnost** je právnickou osobou, která:

- a) je založena podle tohoto zákona,
- b) poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek a
- c) její hospodářský výsledek (zisk) nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejích orgánů nebo zaměstnanců a musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla obecně prospěšná společnost založena.’¹⁶

To však neznamená, že všechny neziskové organizace, provozující veřejně, resp. obecně, prospěšnou činnost, musí mít statut obecně prospěšné společnosti podle výše zmíněného zákona. **Za neziskové organizace se tak považují občanská sdružení, rozpočtové a příspěvkové organizace, o.p.s., nadace, církve či politické strany.** Nevládní nezisková organizace je organizací, jejíž založení, hlavní zaměření její činnosti, její orgány, řízení a zánik nejsou bezprostředně vázány na rozhodnutí

¹⁵ BOURDON, J. - DEBBASCH, Ch. *Neziskové organizace*. 1. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN: 80-85865-78-5.

¹⁶ Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů.

příslušného státního orgánu a nezisková organizace mu tedy není podřízena. Zároveň jde o organizaci, jejímž účelem není dosahování zisku a jeho přerozdělování. Pojem nevládní se někdy používá jako překlad z anglického non-governmental, který má však několik významů, a proto je přesnější používat výraz nestátní organizace.¹⁷

Jak je zřejmé z předcházejících odstavců, existuje mnoho definic neziskových organizací, pro účely dalšího textu se však bude pracovat s vymezením tohoto pojmu dle pojetí finančních zdrojů EU:

‘Občanská sdružení vyvíjející činnost podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, **obecně prospěšné společnosti** zřízené podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, **církevní a právnické osoby** zřízené podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech a také jimi zřízené organizace, pokud poskytují zdravotní, kulturní, vzdělávací a sociální služby nebo sociálně právní ochranu dětí, **nadace a nadační fondy** zřízené podle zákona č. 227/1997. Do rozpočtu projektu NNO¹⁸ **nesmí být zakalkulován zisk** a zisk nesmí být z dotace ani fakticky realizován.¹⁹

Pojem nezisková organizace má ve všech implementačních dokumentech výše uvedený význam a z pohledu této definice neziskových organizací se tato práce snaží klasifikovat možnosti financování ze zdrojů EU.

3.2.3 NNO jako cílové skupiny finančních zdrojů EU

Rozličné politiky EU, a to nejen regionální, podporují rozvoj neziskového sektoru v členských zemích a tento fakt se odráží také ve struktuře finančních zdrojů či strukturálních fondů. Pro neziskové organizace je otevřena řada možností, jak z těchto fondů financovat své projekty s vysokou mírou dotovaných prostředků. Jelikož se horizontální témata a jiné priority EU často shodují s cíli neziskových organizací,

¹⁷ DUBEN, R. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vyd. Praha : Codex Bohemia, 1996. ISBN: 80-85963-19-1.

¹⁸ Nestátní nezisková organizace

¹⁹ *Nestátní neziskové organizace (NNO)* [on-line]. [cit. 2009-04-10]. URL: <[http://www.strukturalni-fondy.cz/Glosar/N/Nestatni-neziskove-organizace-\(NNO\)>](http://www.strukturalni-fondy.cz/Glosar/N/Nestatni-neziskove-organizace-(NNO)>).

možností je poměrně mnoho. Problémem však může být administrativní náročnost zpracování těchto projektů či dokonce pouze žádostí o dotace a také mnohdy požadovaná vysoká finanční spoluúčast příjemce podpory, což je nezřídka pro neziskové organizace, které ze své podstaty nedisponují přebytkem finančních prostředků, nepřekonatelnou překážkou pro získání dotací.

Není však nemožné tyto projekty realizovat. Jejich implementace a realizace však vyžaduje velkou míru koordinace s ostatními subjekty poskytujícími podporu, a to jak soukromého, tak veřejného charakteru, a vysokou kvalifikaci pracovníků neziskových organizací, která jim umožní překonat administrativní a realizační obtíže.

4 Analytická část

4.1 Aplikace strukturální politiky EU v ČR

Regionální politika je, jak už bylo zmíněno, jednou z tzv. koordinovaných politik, což znamená, že se na rozhodování a podobě této politiky a následně i na její aplikaci podílí společně instituce EU i samotné členské státy. U strukturální politiky se tento fakt projevuje v rozdílném způsobu její aplikace v různých členských státech. Unie tedy přidělí určité množství finančních prostředků každé zemi na všechny cíle strukturální politiky²⁰, přičemž jsou dány podmínky, které musí splňovat regiony čerpající peníze z jednotlivých cílů. Způsob implementace, tedy proces, jakým způsobem budou subjekty žádat a jaká bude struktura pomoci, závisí na rozhodnutí státních orgánů jednotlivých členských států.

Obrázek 2: Schematické znázornění aplikace strukturální politiky²¹

²⁰ V programovacím období 2007-2013 se jedná o cíle *Konvergence*, *Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost* a *Evropská územní spolupráce*.

²¹ Zdroj: vlastní, založeno na *Informace o fondech EU* [on-line]. [cit. 2009-03-19]. URL: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>.

Programová rovina obsahuje dokumenty a nástroje potřebné pro realizaci kohezní politiky v České republice, v **projektové rovině** se jedná o konkrétní projekty, resp. žádosti, vycházející z implementovaného systému dotací ze strukturálních fondů.

4.1.1 Strategické dokumenty

Česká republika si v rámci implementace strukturální politiky vytvořila programové dokumenty, které spolu s dokumenty *Evropského společenství*, týkající se regionální politiky, tvoří soustavu tzv. **strategických dokumentů**. Úkolem těchto dokumentů je specifikovat způsoby čerpání a cíle podpory evropských dotací.

Strategické obecné zásady společenství

Rada EU schvaluje *Strategické obecné zásady Společenství* (SOZS), jako nejvyšší strategický dokument pro aplikaci strukturální politiky. Jsou vydávány na celoevropské úrovni a stanovují **orientační rámec a priority pro čerpání** prostředků z evropských fondů v jednotlivých členských státech. Doporučuje členským zemím a regionům, jak by měly co nejlépe využít přidělené prostředky v sedmiletém programovacím období.

Národní rozvojový plán

Na základě SOZS si členské státy, resp. jejich instituce, stanovují svůj vlastní *Národní rozvojový plán* (NRP), který je obecným shrnutím priorit a vymezením aplikačního rámce politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Obsahuje analýzu současné ekonomické situace České republiky, strategii pro nadcházející programovací období, způsoby řízení strukturálních fondů a návrhy konkrétních operačních programů.

‘NRP vytyčuje cíle, které mají být splněny, obsahuje rozpracování priorit do dílčích cílů a popisuje postupy jejich realizace. Slouží jako **podklad pro vyjednávání** klíčového dokumentu aplikace strukturální politiky, *Národního strategického referenčního rámce* (NSRR), s Evropskou komisí.²² ‘Globálním cílem *Národního rozvojového plánu* je

²² MAREK, D. a KANTOR, T. Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie. 1. vyd.

Brno : Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007. ISBN: 978-80-87029-13-8. s. 36

přeměna socioekonomického prostředí ČR v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby ČR byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu s cílem dosáhnout hospodářské úrovně EU-27. ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.²³

NRP definuje **čtyři strategické cíle**, jako prostředek k naplnění výše zmíněného globálního cíle:

- konkurenceschopná česká ekonomika,
- otevřená, flexibilní a soudržná společnost,
- atraktivní prostředí a
- vyvážený rozvoj území.

Národní strategický referenční rámec

Národní strategický referenční rámec blíže **specifikuje rozhraní pro čerpání peněz** ze strukturálních fondů. Jeho první část se zabývá zvolenou národní strategií pro všechny cíle politiky soudržnosti, definované na evropské úrovni.

Druhá, operační část poskytuje informace o všech operačních programech, neboli prostředcích čerpání peněz z jednotlivých cílů, a rozdělením finančních prostředků mezi tyto programy. Důležitou částí je také definice systému řízení a koordinace politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

NSRR je klíčový dokument pro uskutečňování strukturální politiky v členské zemi, proto musí být negociován Evropskou komisí. Ta přezkoumává především soulad s evropskými prioritami politiky hospodářské a sociální soudržnosti a shodu s vyššími strategickými dokumenty, převážně *Strategickými obecnými zásadami Společenství*.

²³ *Návrh národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013*. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. Strana 162.

4.1.2 Nástroje realizace strategických dokumentů

Jak už bylo řečeno, ve druhé části Národního strategického referenčního rámce je popis všech operačních programů, včetně jejich priorit, podporovaných oblastí, podmínek a rozdělení finančních prostředků mezi tyto programy. **Operační programy jsou přímým nástrojem realizace strukturální politiky na národní úrovni.** Pomocí nich stát v koordinaci s Evropskou komisí poskytuje finanční prostředky na projektové záměry vyhovující cílům jednotlivých operačních programů a specifikuje technické a finanční parametry podpory.

Operační programy se vztahují k jednotlivým cílům strukturální politiky²⁴ a diverzifikují jejich priority do tematických, resp. geografických celků. Jeden ze způsobů rozdělení operačních programů znázorňuje následující obrázek:

Tematické	Regionální	OP Praha	Evropská území spolupráce
<ul style="list-style-type: none">• Doprava• Životní prostředí• Podnikání a inovace• Výzkum a vývoj pro inovace• Integrovaný OP• Lidské zdroje a zaměstnanost• Vzdělávání pro konkurenceschopnost• Technická pomoc	<ul style="list-style-type: none">• Severozápad• Moravskoslezsko• Jihovýchod• Severovýchod• Střední Morava• Jihozápad• Střední Čechy	<ul style="list-style-type: none">• Praha Adaptabilita• Praha Konkurenceschopnost	<ul style="list-style-type: none">• ČR – Polsko• ČR – Bavorsko• ČR – Rakousko• ČR – Sasko• ČR – Slovensko• Mezuregionální spolupráce• Nadnárodní spolupráce• další

Obrázek 3: Operační programy ČR 2007-2013²⁵

Cíl 1, konvergence, je realizovaný prostřednictvím osmi tematických a sedmi regionálních operačních programů. **Cíl 2, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost**, naplňují dva operační programy pro Prahu, Praha Adaptabilita a Praha Konkurenceschopnost, neboť tento cíl se v České republice týká pouze území Prahy.

²⁴ Konvergence; regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost; evropská územní spolupráce.

²⁵ Zdroj: KRÁTKÝ, J. *Jak napsat úspěšnou žádost o neinvestiční dotaci z fondů EU* [prezentace]. [cit. 2009-11-18]. Brno.

Konečně **Cíl 3**, evropská územní spolupráce, je realizovaný operačními programy ve stejnojmenné kategorii.

tabulka 3: Rozdělení prostředků mezi jednotlivé operační programy Cílů 1 a 2²⁶

Operační program	Fond	Celkem	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Cíl Konvergence		Příspěvek Společenství							
ERDF a FS									
OP Podnikání a inovace	ERDF	3 041 312 546	377 345 254	395 906 354	414 548 594	434 062 564	453 585 440	473 037 352	492 826 988
OP Výzkum a vývoj pro inovace	ERDF	2 070 680 884	256 915 918	269 553 263	282 245 851	295 531 959	308 824 129	322 067 985	335 541 779
OP Životní prostředí		4 917 867 098	610 175 305	640 188 999	670 333 897	701 888 402	733 457 306	764 911 464	796 911 725
	ERDF	702 482 212	86 205 245	90 804 359	95 419 735	100 257 642	105 092 757	109 904 133	114 798 341
	FS	4 215 384 886	523 970 060	549 384 640	574 914 162	601 630 760	628 364 549	655 007 331	682 113 384
OP Doprava		5 774 081 203	716 408 494	751 647 653	787 040 861	824 089 092	861 154 228	898 084 641	935 656 234
	ERDF	1 170 443 650	144 178 837	151 662 639	159 174 961	167 045 895	174 914 962	182 748 693	190 717 663
	FS	4 603 637 553	572 229 657	599 985 014	627 865 900	657 043 197	686 239 266	715 335 948	744 938 571
Integrovaný operační program	ERDF	1 553 010 664	192 686 939	202 164 946	211 684 389	221 648 970	231 618 096	241 550 989	251 656 335
Regionální operační programy		4 659 031 986	578 060 815	606 494 841	635 053 166	664 946 907	694 854 290	724 652 965	754 969 002
Střední Čechy	ERDF	559 083 839	69 367 298	72 779 381	76 206 380	79 793 628	83 382 515	86 958 356	90 596 281
Jihozápad	ERDF	619 651 254	76 882 089	80 663 814	84 462 070	88 437 939	92 415 621	96 378 844	100 410 877
Severozápad	ERDF	745 911 021	92 547 536	97 099 824	101 672 012	106 458 000	111 246 172	116 016 940	120 870 537
Jihovýchod	ERDF	704 445 636	87 402 795	91 702 020	96 020 039	100 539 972	105 061 969	109 567 528	114 151 313
Severovýchod	ERDF	656 457 606	81 448 769	85 455 123	89 478 991	93 691 019	97 904 969	102 103 603	106 375 132
Moravskoslezsko	ERDF	716 093 217	88 847 947	93 218 257	97 607 672	102 202 340	106 799 104	111 379 161	116 038 736
Střední Morava	ERDF	657 389 413	81 564 381	85 576 422	89 606 002	93 824 009	98 043 940	102 248 533	106 526 126
OP Technická pomoc	ERDF	243 835 110	30 253 392	31 741 516	33 236 144	34 800 663	36 365 896	37 925 439	39 512 060
ESF									
OP Zaměstnanost a lidské zdroje	ESF	1 811 845 772	224 801 428	235 859 105	246 965 120	258 590 464	270 221 113	281 809 486	293 599 056
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	ESF	1 811 845 772	224 801 428	235 859 105	246 965 120	258 590 464	270 221 113	281 809 486	293 599 056
Celkem cíl Konvergence		25 883 511 035	3 211 448 973	3 369 415 782	3 528 073 142	3 694 149 485	3 860 301 611	4 025 849 807	4 194 272 235
z toho: Regionální konvergence		17 064 488 596	2 115 249 256	2 220 046 128	2 325 293 080	2 435 475 528	2 545 697 796	2 655 506 528	2 767 220 280
Celkem ERDF		13 440 797 052	1 665 646 400	1 748 327 918	1 831 362 840	1 918 294 600	2 005 255 570	2 091 887 556	2 180 022 168
Celkem ESF		3 623 691 544	449 602 856	471 718 210	493 930 240	517 180 928	540 442 226	563 618 972	587 198 112
Fond soudržnosti		8 819 022 439	1 096 199 717	1 149 369 654	1 202 780 062	1 258 673 957	1 314 603 815	1 370 343 279	1 427 051 955

Cíl Konkurenceschopnost		Příspěvek Společenství							
ERDF									
OP Praha Konkurenceschopnost	ERDF	234 936 005	31 601 702	32 233 735	32 878 410	33 535 979	34 206 698	34 890 832	35 588 649
Integrovaný operační program	ERDF	29 379 498	3 951 894	4 030 931	4 111 551	4 193 781	4 277 657	4 363 210	4 450 474
OP Technická pomoc	ERDF	3 948 062	531 062	541 683	552 516	563 567	574 837	586 335	598 062
ESF									
OP Praha Adaptabilita	ESF	108 385 242	14 579 111	14 870 693	15 168 107	15 471 469	15 780 898	16 096 517	16 418 447
OP Zaměstnanost a lidské zdroje	ESF	25 575 633	3 440 228	3 509 033	3 579 214	3 650 798	3 723 814	3 798 290	3 874 256
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	ESF	16 869 009	2 269 083	2 314 466	2 360 754	2 407 969	2 456 130	2 505 251	2 555 356
Celkem cíl Konkurenceschopnost		419 093 449	56 373 080	57 500 541	58 650 552	59 823 563	61 020 034	62 240 435	63 485 244
Celkem ERDF		268 263 565	36 084 658	36 806 349	37 542 477	38 293 327	39 059 192	39 840 377	40 637 185
Celkem ESF		150 829 884	20 288 422	20 694 192	21 108 075	21 530 236	21 960 842	22 400 058	22 848 059

²⁶ Zdroj: Národní strategický referenční rámec ČR 2007 – 2013. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007.

Operační programy jako oficiální dokumenty schválené Evropskou komisí definují, které problémy chce Česká republika za prostředky získané z evropského rozpočtu řešit, a jakého cíle má v programovém období 2007—2013 dosáhnout. Zajišťují, aby projekty nebyly k financování vybírány nahodile, nýbrž podle toho, zda pomáhají uskutečňovat záměry kohezní politiky.

‘OP se dělí na prioritní osy, které konkrétněji vymezují, na co mohou být finance přidělené danému operačnímu programu vynaloženy. Prioritní osy se dále skládají z oblastí podpory, případně i z podoblastí podpory. **Každý subjekt, jenž chce požádat o finanční podporu z fondů EU, musí předložit projekt řídicímu orgánu operačního programu.** Řídicími orgány operačních programů jsou u tématicky zaměřených OP resortní ministerstva; u územně vymezených OP regionální rady regionů soudržnosti. Projekt je dokumentem dokládajícím, jak aktivity žadatele přispějí k cílům stanoveným v operačním programu a tím i k uskutečňování evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Žadatel proto musí znát prováděcí dokumenty operačního programu a řídit se jeho prioritními osami. Řídicí orgány operačních programů vyhláší pravidelně časově vymezené výzvy k předkládání projektů v rámci jednotlivých prioritních os a oblastí podpory.’²⁷

V každém operačním programu, resp. oblasti podpory, jsou definovány základní charakteristiky, klíčové pro posouzení jejich vhodnosti:

- **příjemci podpory:** cílová skupina podpory, vymezuje subjekty, které jsou kompetentní k čerpání z tohoto zdroje,
- **řídicí orgán:** označení orgánu, který plně odpovídá za korektní a efektivní řízení programu a provádění pomoci strukturálních fondů v souladu s předpisy Evropské unie a národními normami,²⁸
- **podporované aktivity:** jaké projekty jsou financovány z tohoto zdroje,
- **forma a výše podpory:** který fond financuje tento zdroj, jaká výše podpory je dostupná pro žadatele (absolutně i relativně, zda je potřeba spolufinancování),
- **územní zaměření:** pro které regiony je finanční podpora dostupná.

²⁷ *Jak se finanční podpora z EU získává?* [on-line]. [cit. 2009-03-22]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>>

²⁸ *Prováděcí dokument k operačnímu programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.* MŠMT ČR, 2008.

Žádosti o dotace je nutné podávat **v určitých časových úsecích**, neboť operační programy běží v tzv. **výzvách**. Ty jsou vyhlašovány řídicími orgány těchto operačních programů a vymezují časové období, ve kterém lze podávat žádost v konkrétní prioritní ose či oblasti podpory. Pokud žadatel nestihne lhůtu stanovenou ve výzvě, musí počkat až na vyhlášení další výzvy, nebo upravit projekt tak, aby vyhovoval prioritám jiných oblastí, ve kterých právě běží výzvy.

Dokumentace programů

K operačním programům existuje kvantum dokumentů, které z různého hlediska specifikují podporované oblasti a technické či finanční podmínky žádosti. Základními dokumenty jsou:

- **programový dokument**, který je nejobecnějším popisem konkrétního operačního programu, obsahuje analýzu situace, cíle programu a popis prioritních os,
- **prováděcí dokument**, blíže popisující podporované aktivity, potenciální příjemce a základní podmínky,
- **příručka pro žadatele**, obsahující přesné informace jak žádat a jaké podmínky musí žadatel splňovat,
- **výzvy k předkládání žádostí**, které zahrnují popis náležitostí dané výzvy a termíny konkretizující tuto výzvu,
- **příručka pro hodnotitele**, popisující, které položky v žádosti jsou nejdůležitější a také přiděluje váhu jednotlivým hodnotícím kritériím, často však nebývá veřejná.

Orientace v těchto dokumentech je klíčová pro úspěšnou žádost, neboť z nich lze vyčíst nejen formální náležitosti, které musí žádosti obsahovat, aby nebyly přímo vyřazeny, ale také značně napomáhají při dalším zpracování projektu. **Obzvláště důležitá je pak příručka pro hodnotitele**, ve které lze nalézt přesná kritéria hodnocení a podle nich upravit žádost tak, aby měla co největší šanci na úspěch.

4.1.3 Instituce zajišťující aplikaci a koordinaci regionální politiky na národní úrovni

Každý členský stát má vytvořenou určitou instituci, která jej zastupuje při jednání s orgány EU ve věci realizace politiky soudržnosti. Tato instituce pak zajišťuje aplikaci

této politiky do právního a politického systému konkrétní země. Zastřešujícím orgánem pro všechny projekty v České republice financované ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti je *Národní orgán pro koordinaci* (NOK). Pracuje v rámci Ministerstva pro místní rozvoj ČR, které bylo ustanoveno centrálním metodickým a koordinačním orgánem politiky hospodářské a sociální soudržnosti v období 2007–2013. Centrální metodická a koordinační role NOK vychází z následujících základních principů efektivního řízení:

- existence jednoho oficiálního partnera vůči Evropské komisi (EK) v otázce realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti,
- existence jednoho správce monitorovacího systému,
- existence jednoho centrálního metodického orgánu v oblasti implementačního prostředí, finančních toků a kontrol.²⁹

Důležité instituce pro čerpání z jednotlivých operačních programů, jejich prioritních os či přímo oblastí podpory, jsou řídicí orgány těchto finančních nástrojů. Většinou existuje **jeden řídicí orgán pro celý operační program** a bývá jím většinou některé z ministerstev či jimi zřízené subjekty, a informace o něm jsou obsaženy v *prováděcím dokumentu*, případně jiných implementačních dokumentech operačního programu.

Další instituce, zajišťující koordinaci regionální politiky na národní úrovni jsou např. *Monitorovací výbor NSRR - Řídicí a koordinační výbor, Platební a certifikační orgán - Národní Fond, Auditní orgán - Centrální harmonizační jednotka pro finanční kontrolu*. Tyto instituce však nejsou příliš důležité z hlediska běžného žadatele, proto se jimi tato práce nadále nebude zabývat.

4.2 Další finanční nástroje společenství

Mimo strukturální fondy se díky našemu vstupu do Evropské unie nabízí ještě celá řada dalších možností, jak financovat projekty neziskových organizací. Dvě nejdůležitější možnosti, týkající se objemu prostředků i jejich dostupnosti pro tuto cílovou skupinu žadatelů, jsou **nadace a komunitární programy**. Tyto finanční zdroje vykazují poměrně zásadní difference oproti strukturálním fondům, které jsou zaměřeny spíše

²⁹ *Národní orgán pro koordinaci* [on-line]. [cit. 2009-04-01]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Narodni-organ-pro-koordinaci>>

obecně na hospodářskou a sociální kohezi. Financování prostřednictvím nadací a komunitárních grantů umožňuje zacílit projektový záměr přesně na potřeby dárců, neboť ti se soustředí na specifické oblasti činností NNO. Jejich podporované cíle se v praxi dost často shodují se spektrem činností, které neziskové organizace vyvíjejí. Dá se tak najít vhodná nadace či grant pro každý projektový záměr, směřující k naplnění či rozšíření prospěšné činnosti NNO.

Nevýhodou však může být např. **centralizovaná úroveň rozhodování**, nutnost žádostí v některém z pracovních jazyků Unie³⁰, či celoevropská konkurence. Tyto aspekty však zároveň stimulují žadatele, aby podali co nejkvalitnější projekt.

4.2.1 Nadace

Evropská integrace, nové technologie, kulturní změny a globalizace vedly k vytvoření obrovské škály evropských a mezinárodních sítí a nadací, které budou zaměřeny na konkrétní cíle. Pokládají nové základy pro integraci v rámci Evropské unie a pro budování mostů ke kandidátským zemím a ke světu. Rovněž působí jako multiplikátory šíření povědomí o politikách EU a jejich uplatnění.³¹

‘Nadace mají velmi bohaté zkušenosti s NNO a s dalšími organizacemi občanské společnosti. Od svého vzniku se ve společnosti vždy účastnily na určité úrovni dobrovolné práce a sociální činnosti. Přestože nepříznivé události z první poloviny 20. století částečně ohrozily postavení nadací, v posledních čtyřiceti letech zaznamenal dobročinný sektor ohromný vzestup. Úspěch amerického modelu nadace spolu s ekonomickým zotavením a politickou stabilitou v západní Evropě přispěly k tomu, že evropský nadační sektor opět získal na důležitosti.’³²

³⁰ Angličtina a francouzština.

³¹ *European Governance – A White Paper* [on-line]. Commission of the European Communities. [cit. 2009-04-26]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0428en01.pdf>.

³² OMONDI, R. *Průvodce fondy EU pro neziskové organizace*. 2. vyd. Praha : Nadace rozvoje občanské společnosti : European Citizen Action Service (ECAS), 2005. ISBN: 80-902302-5-3. s. 37.

V České republice se tak stává financování prostřednictvím nadací stále významnějším aspektem zajištění existence nestátních neziskových organizací, neboť ty v současné době stojí před těžkým úkolem, zajistit financování svých aktivit i z jiných zdrojů než z dotací od různých úrovní státní samosprávy. Vlivem socioekonomických či legislativních změn stále více směřují k podobě západoevropských NNO, které se musí spoléhat z velké části především na individuální dárce, nadace a jiné podobné zdroje. **Členství v Evropské unii je však obrovskou příležitostí pro fundraisery neziskových organizací, neboť společný evropský prostor kumuluje většinu prostředků nadací** a tak se stávají dostupnými bez ohledu na státní příslušnost nadace či potenciálního příjemce.

Z tzv. *Bílé knihy o evropské správě*, kterou vydala Evropská komise v roce 2001, je také patrná tendence orgánů EU podporovat růst nadací a jejich význam v evropském grantovém systému. Komise tak bere nadace jako partnery při společné tvorbě evropské občanské společnosti.

Pojem nadace má však v různých zemích, a to nejen v rámci Evropské unie, rozdílný význam. Pro potřeby této práce zmíním text, jakým definuje nadaci český právní systém:

‘Nadace nebo nadační fond jsou účelová sdružení majetku, zřízená a vzniklá podle tohoto zákona pro dosahování obecně prospěšných cílů. Obecně prospěšným cílem je zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu. Nadace nebo nadační fond je právnickou osobou.’³³

Vzhledem k faktu, že existuje nepřehledné množství nadací, ke každému veřejně prospěšnému cíli zamýšleného projektu lze nalézt mnoho nadací, z jejichž prostředků by bylo teoreticky možné projekt financovat, je potřeba tyto nadace roztřídit a pro danou situaci vybrat pouze ty nejvhodnější. Při rozhodování jsou klíčové zejména tyto aspekty:

³³ Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

- **podporované aktivity** nadace,
- **geografické působení**,
- **cílová skupina** příjemců.

Klasifikace dle těchto kritérií již poskytne základní nástin grantových možností. Důležité je také rozlišovat **klasické nadace** a **firemní dárce**. Klasické nadace fungují samy na bázi neziskových organizací, firemní dárce většinou zřídí vlastní nadaci, jako součást společnosti, která tím dává najevo vědomí si své vlastní společenské zodpovědnosti a zároveň toto používá jako součást marketingu.

Těchto nadačních možností je skutečně ohromný počet, proto zde uvádím pouze tři možné zdroje, odkazující na databáze nadací v České republice i v Evropské unii. Databáze nadací v ČR je dostupná na internetu.³⁴ Užitečný pomocník je také databáze finančních zdrojů obecně³⁵ a konečně nadační možnosti v celé EU lze kromě internetových zdrojů najít v anglicky psaném průvodci.³⁶

4.2.2 Komunitární programy a iniciativy Společenství

V této kapitole se budeme věnovat možnostem financování, které nabízí instituce EU stranou od regionální politiky a strukturálních fondů. Tyto komunitární programy rozvíjejí většinu politik Unie a generální ředitelství Evropské komise, zodpovědná za jednotlivé politiky, nabízejí finanční prostředky jejich uplatňování.

Komise vydává peníze v podobě grantů s cílem realizovat projekty nebo aktivity v souvislosti s politikami Evropské unie. Tyto granty mohou být poskytnuty v mnoha rozdílných oblastech, jako je výzkum, vzdělávání, zdravotnictví, ochrana spotřebitele, ochrana životního prostředí, humanitární pomoc atd.³⁷ Jednotlivé dotační programy, vztahující se k politikám Evropské unie, spravují generální ředitelství a ty také

³⁴ Viz <http://neziskovky.cz/katalog/kategorie/dobrocinnost-a-dobrovolnictvi/nadace-a-nadacni-fondy/>.

³⁵ Viz <http://dbfz.neziskovky.cz/search.aspx>.

³⁶ Viz *2008 Guide to European Union Funding, volume 1: Funding within the EU 2008*. 1. vyd. ECAS - European Citizen Action Service, 2008.

³⁷ *Grants of the European Union* [on-line]. European Commission. [cit. 2009-04-02]. URL: <http://ec.europa.eu/grants/introduction_en.htm>.

rozhodují o případném poskytnutí či neposkytnutí grantu. Příjemcem grantu se může stát obecně jakákoliv soukromá či veřejná organizace z EU, tudíž přípustným příjemcem je i NNO. **U komunitárních grantů tedy funguje ve většině případů centralizované řízení a to s sebou přináší nutnost obstát v konkurenci mezi žadateli z ostatních zemí a často také kooperovat se subjekty z jiných států Unie**, protože ve většině komunitárních programů je podmínkou, aby na projektu spolupracovalo více subjektů z různých členských zemí. Komunitární programy tak podporují vnitroeurovskou spolupráci na úrovni žadatelů.

Základní podmínky

Vzhledem k tomu, že dotace pokrývají velmi rozmanité oblasti, každý dotační program má své vlastní specifické podmínky. Lze však zmínit **základní principy**, které platí pro většinu grantových programů:

- **granty jsou poskytovány formou doplňkového financování**, Evropská komise zřídka poskytuje 100% prostředků na daný projekt,
- **projekt musí mít vyrovnaný rozpočet**, je nepřípustné, aby příjemce grantu z tohoto projektu dosahoval zisku,
- **granty nemohou být udělovány zpětně**, je nemožné žádat o příspěvek na již proběhlý projekt.³⁸

Proces žádosti

Příspěvky jsou poskytovány na základě ročního plánu generálních ředitelství Komise, který stanoví obecné pravidla a podmínky grantů, které jsou plánovány na celý rok. Program tak stanoví oblast podporovaných činností, cíle, časový harmonogram, rozpočet, zadávací podmínky, atd.³⁹ Následně oddělení Komise či přímo Generální ředitelství zveřejní **výzvy k podávání návrhů** na svých internetových stránkách. Systém výzev je podobný jako u strukturálních fondů, nicméně některé komunitární programy fungují i formou tzv. průběžné uzávěrky, žádosti tedy mohou být přijímány

³⁸ *Grants of the European Union* [on-line]. European Commission. [cit. 2009-04-02]. URL: <http://ec.europa.eu/grants/introduction_en.htm>.

³⁹ *Grants of the European Union* [on-line]. European Commission. [cit. 2009-04-02]. URL: <http://ec.europa.eu/grants/introduction_en.htm>.

v průběhu celého roku. Výzvy k podávání žádostí jsou zveřejňovány v *Úředním věstníku EU*⁴⁰, části C, který je vydáván každý pracovní den a je dostupný na krajských úřadech a v elektronické podobě na internetu. Výzvy je možné sledovat i v internetové databázi úředního věstníku **Tenders electronic daily**⁴¹. Po podání žádosti orgány Komise rozhodnou o grantu podle zveřejněných kritérií a informují žadatele. Komunitární granty jsou poskytovány v následujících oblastech: tabulka 4: Oblasti podpory komunitárních programů⁴²

<ul style="list-style-type: none"> • Zemědělství • Audiovizuální a sdělovací prostředky • Komunikace • Konkurence • Spotřebitelé • Kultura • Vývoj • Hospodářské a finanční záležitosti • Výchova, vzdělávání a mládež • Zaměstnanost a sociální věci • Energetika • Rozšíření • Podnikání • Životní prostředí • Vnější vztahy 	<ul style="list-style-type: none"> • Vnější pomoc • Zahraniční obchod • Rybolov • Boj proti podvodům • Svoboda, bezpečnost a spravedlnost • Humanitární pomoc • Lidská práva • Informační společnost • Hygiena • Regionální politika • Výzkum a inovace • Sport • Statistika • Doprava
---	--

⁴⁰ Úřední věstník Evropské unie vydává Úřad pro úřední tisky Evropských společenství ve všech oficiálních jazycích Unie. Online podoba je dostupná na stránkách Přístupu k právu Evropské unie <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?ihmlang=cs>.

⁴¹ Viz <http://ted.europa.eu/>.

⁴² Zdroj: *Grants of the European Union* [on-line]. European Commission. [cit. 2009-04-03]. URL: http://ec.europa.eu/grants/introduction_en.htm.

tabulka 5: Přehled komunitárních zdrojů a iniciativ Společenství⁴³

<p>1) Sociální politika a zdravotnictví</p> <ul style="list-style-type: none"> - DAPHNE II - DROGOVÁ PREVENCE A INFORMOVÁNÍ O DROGÁCH - EVROPSKÝ FOND PRO UPRCHLÍKY (ERF) - EVROPSKÝ FOND PŘÍZPŮSOBNÍ SE GLOBALIZACÍ (EGF) - EQUAL - EURES - FINANČNÍ NÁSTROJ PRO CIVILNÍ OCHRANU - HEALTH Programme (2008-2013) - PROGRAM NA OCHRANU ZDRAVÍ A SPOTŘEBITELŮ 2007-2013 - PROGRESS - Community Programme for Employment and - SOCIAL SOLIDARITY (Komunitní program pro zaměstnání a sociální soudržnost) - PUBLIC HEALTH 	<p>2) Vzdělávání a mládež</p> <ul style="list-style-type: none"> - Akční program VĚDA A SPOLEČNOST - CEDEFOP - COST - eLEARNING - EURODESK - EUROPASS - EURYDICE - JEAN MONNET - MEDIA Plus - MLÁDEŽ V AKCI (YOUTH IN ACTION) - PROGRAM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ (Lifelong Learning Programme) - TEMPUS - TRANSVERSAL (Průřezový program)
<p>3) Energie a doprava</p> <ul style="list-style-type: none"> - CIVITAS - iniciativa pro lepší a čistší dopravu ve městech - EUREKA - INTELIGENTNÍ ENERGIE PRO EVROPU - MARCO POLO II - STEER - 7. RÁMCOVÝ PROGRAM PRO VÝZKUM A TECHNOLOGICKÝ ROZVOJ 	<p>4) Věda a výzkum</p> <ul style="list-style-type: none"> - COST - eCONTENTPLUS - EUROSTARS - EUREKA - IDABC - i2010 - 7. RÁMCOVÝ PROGRAM PRO VÝZKUM A TECHNOLOGICKÝ ROZVOJ
<p>5) Obce a regiony</p> <ul style="list-style-type: none"> - EURO CITIES - EUROPE FOR CITIZENS (Evropa pro občany) - INTERREG IV B - Central Europe - INTERREG IV C - LEADER+ - TRANSEVROPSKÉ SÍTĚ - URBACT II - 7. RÁMCOVÝ PROGRAM PRO VÝZKUM A TECHNOLOGICKÝ ROZVOJ 	<p>6) Životní prostředí a zemědělství</p> <ul style="list-style-type: none"> - AKČNÍ PROGRAM SPOLEČENSTVÍ NA PODPORU EKOLOGICKÝCH NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ - COOPENER - FINANČNÍ NÁSTROJ PRO CIVILNÍ OCHRANU - INTELIGENTNÍ ENERGIE PRO EVROPU - LIFE
<p>7) Kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> - KULTURA 2007- 2013 - BEZPEČNĚJŠÍ INTERNET PLUS - CITIZENS FOR EUROPE (Občané pro Evropu) - EUROPE FOR CITIZENS (Evropa pro občany) - EVROPSKÉ HLAVNÍ MĚSTO KULTURY - MEDIA - PARTNERSTVÍ MĚST 	<p>8) Právo a legislativa</p> <ul style="list-style-type: none"> - CIVILNÍ SOUDNICTVÍ - DAPHNE III (2007-2013) - DROGOVÁ PREVENCE A INFORMOVANOST O DROGÁCH - EVROPSKÝ FOND PRO UPRCHLÍKY (ERF) - PŘEDCHÁZENÍ TRESTNÉ ČINNOSTI - PREVENCE TERORISTICKÝCH ÚTOKŮ - SOLIDARITA A ŘÍZENÍ MIGRAČNÍCH TOKŮ - TRESTNÍ SOUDNICTVÍ - ZÁKLADNÍ PRÁVA A OBČANSTVÍ

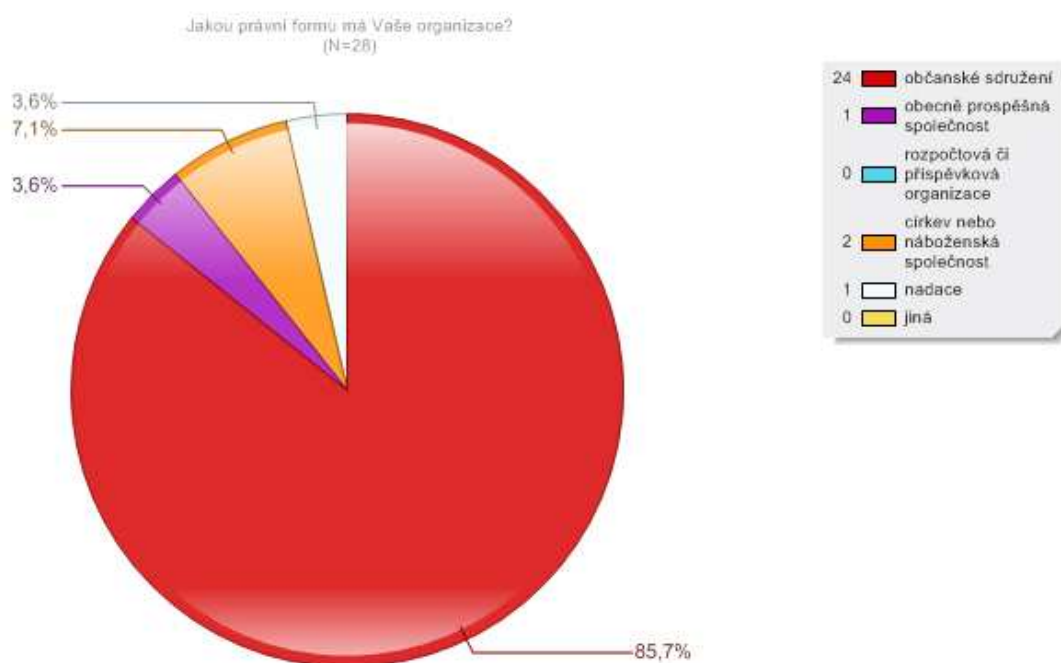
⁴³ Zdroj: *Tipy a triky - Jak na komunitární programy EU*. Středočeský kraj: European office, 2008.

<p>9) Průmysl</p> <ul style="list-style-type: none"> -CIP - Competitiveness and Innovation Framework Programme (Rámcový program konkurenční schopnosti a inovace) -CUSTOMS 2013 -EIP -Entrepreneurship and Innovation Programme (Program podnikání a inovace) -EUREKA -EUROSTARS -EVROPSKÁ INVESTIČNÍ BANKA -FISCALIS 2013 -ICT - Information and Communications Technologies Policy Support Programme -IEE - Intelligent Energy- Europe Programme (Evropský program – inteligentní energie) -7. RÁMCOVÝ PROGRAM PRO VÝZKUM A TECHNOLOGICKÝ ROZVOJ 	<p>10) Externí spolupráce</p> <ul style="list-style-type: none"> -CENTRAL ASIA INVEST -EVROPSKÝ NÁSTROJ PRO DEMOKRACII A LIDSKÁ PRÁVA (EIDHR) -SWITCH ASIA PROGRAMME
---	--

4.3 Analýza potřeb neziskových organizací

Na základě výzkumu⁴⁴ mezi 29 neziskovými organizacemi s různými právními formami a zaměřenými jsem analyzoval základní informace a problémy, týkající se finančních zdrojů Unie ve vztahu k NNO. Počet respondentů pochopitelně nevytváří reprezentativní vzorek, aby bylo možné učinit závěry o celém spektru neziskových organizací působících v České republice, poskytne však alespoň malý náhled do potřeb některých neziskových organizací a jejich situace vzhledem ke strukturálním fondům.

4.3.1 Právní forma

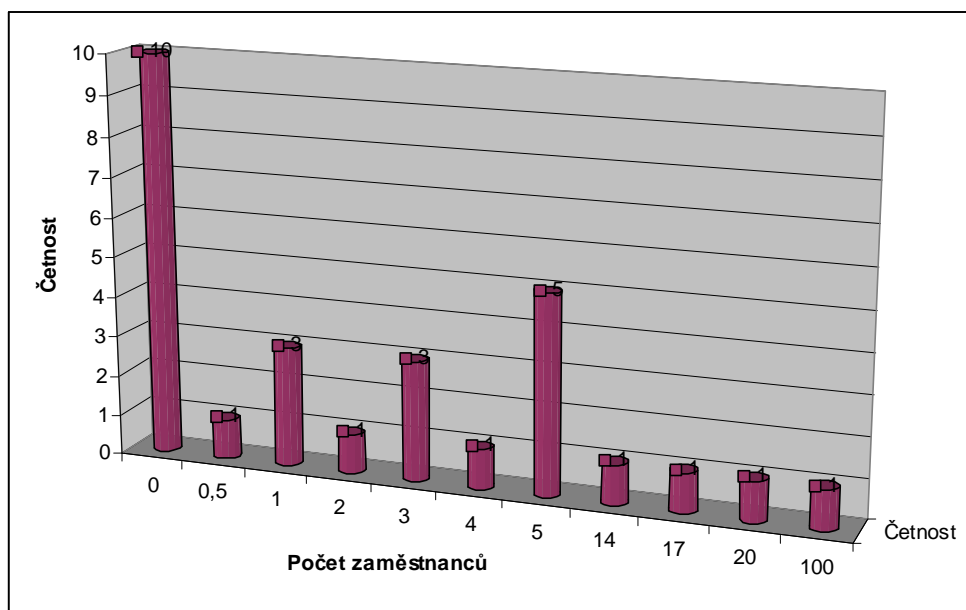
Obrázek 4: Právní forma⁴⁵

Z grafu vyplývá, že nejvíce neziskových organizací má formu občanského sdružení a dle dostupných zdrojů toto rozdělení odpovídá poměru mezi právními formami NNO i ve skutečnosti. Je tomu tak zejména kvůli administrativně nejjednoduššímu postupu při zřizování i dalším fungování tohoto typu organizace, tato forma není tak svázána příslušnou legislativou, jak je tomu v ostatních případech.

⁴⁴ Výzkum byl proveden pomocí aplikace easyresearch.biz

⁴⁵ Zdroj: vlastní.

4.3.2 Počet placených zaměstnanců

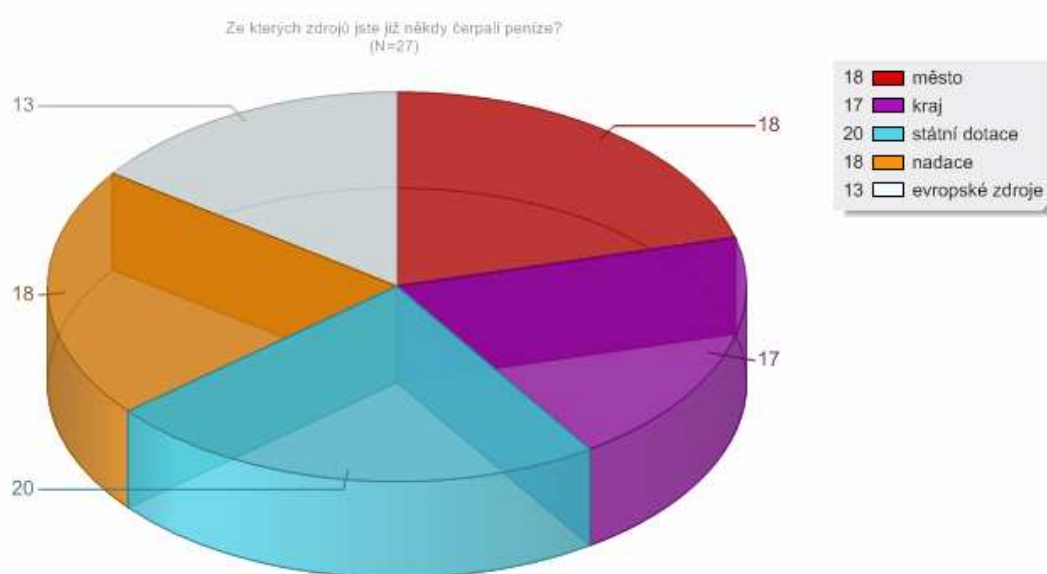

Obrázek 5: Počet placených zaměstnanců⁴⁶

Tento graf potvrzuje známý fakt, že jedním z velkých problémů, kterým jsou neziskové organizace nuceny čelit, je nedostatek pracovních sil, způsobený deficitem finančních prostředků na jejich odměňování. Výsledek související otázky, týkající se počtu dobrovolných spolupracovníků, však mezi dotazovanými subjekty ukazuje na ochotu lidí dobrovolně se podílet na veřejně prospěšné činnosti, a tak tito dobrovolníci alespoň částečně kompenzují nedostatečnou personální situaci.

⁴⁶ Zdroj: vlastní.

4.3.3 Finanční podpora z veřejných zdrojů

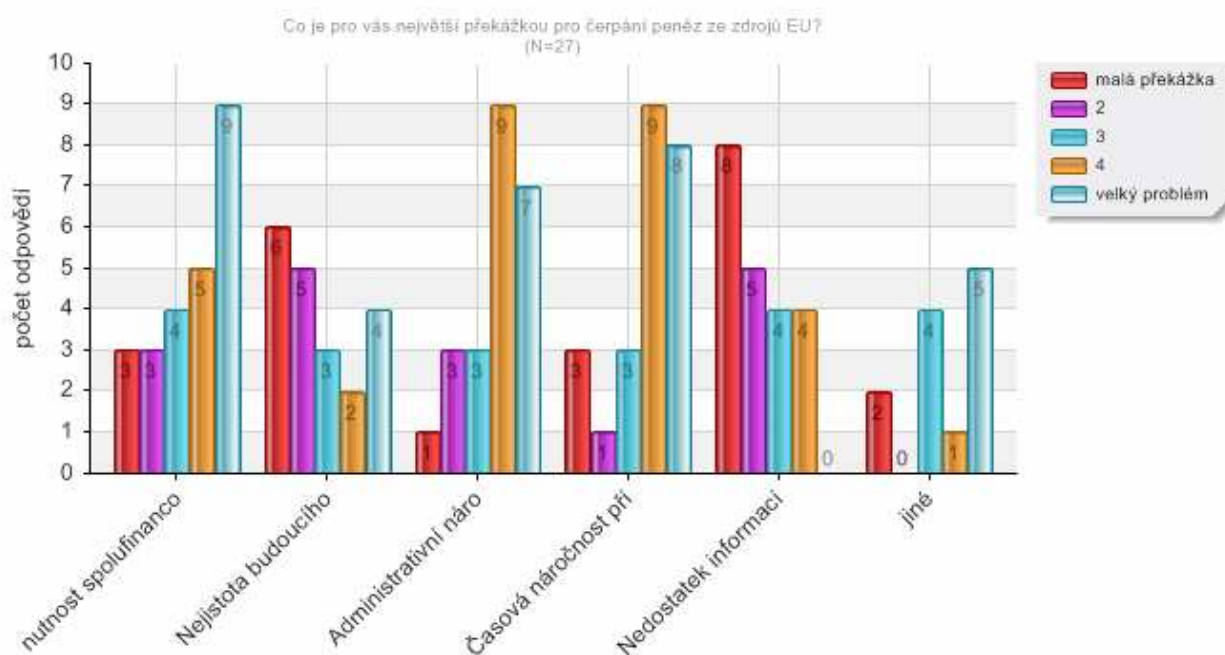

Obrázek 6: Podpora z veřejných zdrojů⁴⁷

Na otázku, ze kterých veřejných zdrojů již subjekty čerpaly dotace, odpovědělo nejvíce respondentů „státní dotace“, nicméně všechny zdroje, od místní až po evropské, jsou evidentně neziskovými organizacemi využívány, ačkoliv je patrný menší počet evropských grantů, což je způsobeno především různými procedurálními obtížemi, kterým se věnuje následující podkapitola.

⁴⁷ Zdroj: vlastní.

4.3.4 Překážky pro čerpání dotací ze zdrojů EU

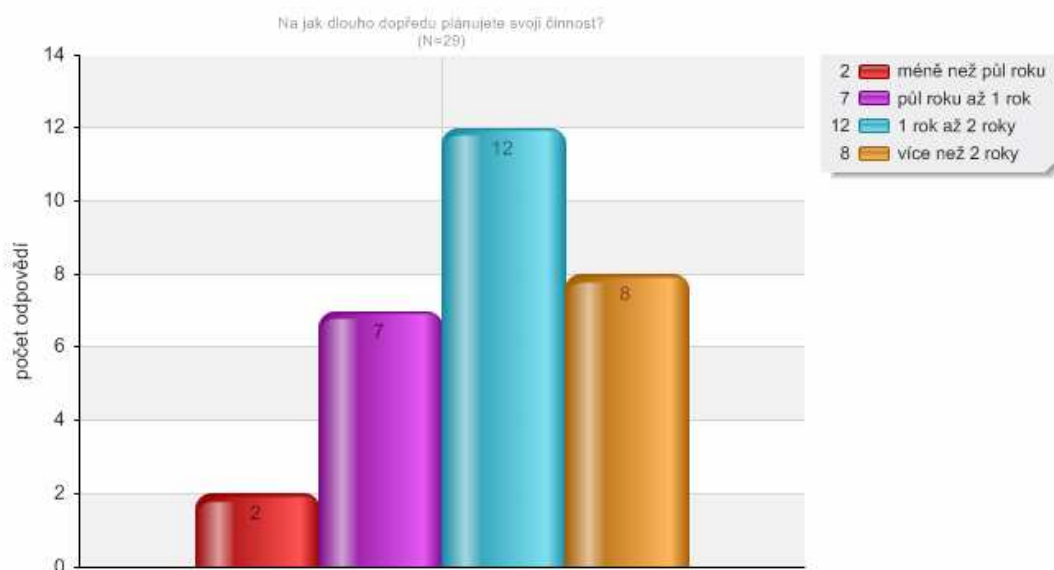
Obrázek 7: Překážky čerpání prostředků ze zdrojů EU⁴⁸

Mezi největší problémy patří především nutnost spolufinancování, neboť při objemu poskytovaných dotací je pro neziskové organizace často nemožné doplnit i malou část příspěvku ze svých zdrojů. Řešením může být využití dalších externích zdrojů financování, jako jsou nadace, ostatní dotační programy EU či granty z nižších úrovní veřejné správy.

Jako významné problémy mohou být identifikovány administrativní a časová náročnost přípravy i realizace projektu, které jsou způsobeny především deficitem zkušeností s čerpáním prostředků ze zdrojů Společenství, a tím i nutností naučit se mnohé postupy vyžadované řídicími orgány jednotlivých dotačních titulů.

⁴⁸ Zdroj: vlastní.

4.3.5 Doba plánování činnosti organizace

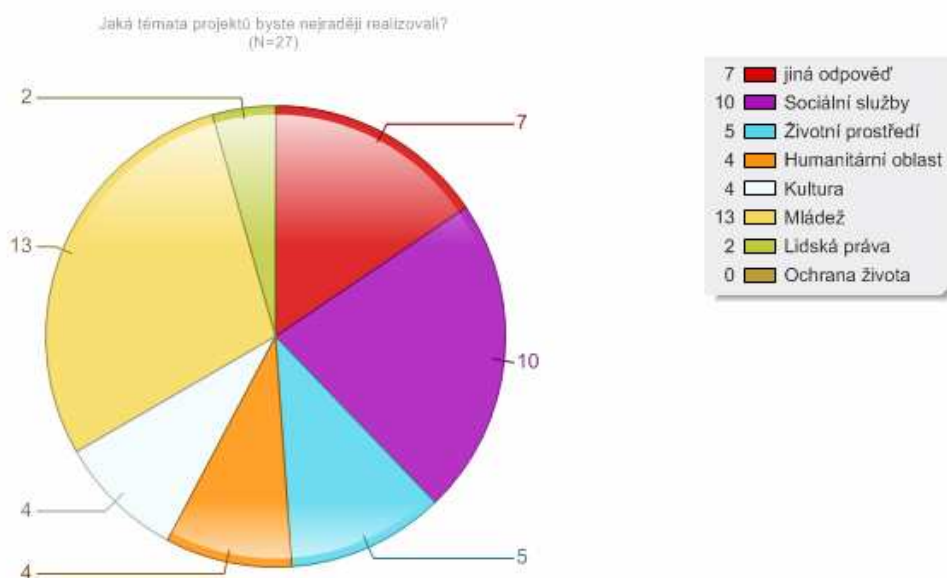

Obrázek 8: Doba plánování⁴⁹

Jak je vidět z grafu, největší počet respondentů plánuje svou činnost na období jednoho až dvou roků, což může být dostačující z pohledu menších projektů evropských fondů, ale pro většinu tato nejistota budoucího vývoje organizace může činit nepřekonatelnou překážku.

⁴⁹ Zdroj: vlastní.

4.3.6 Plánované projekty

Obrázek 9: Témata plánovaných projektů⁵⁰

Z průzkumu vyplynulo, že 93% respondentů plánuje rozsáhlejší projekt a z toho je 80% neinvestičních, tzv. měkkých projektů. Nejdříve by neziskové organizace realizovaly projekt zaměřený na potřeby mládeže, což může být ovlivněno skladbou respondentů, ačkoli snahou tazatele bylo obsáhnout co nejširší spektrum organizací. Nicméně projekty pro mládež jsou ze strany EU velmi podporované, neboť jsou cestou, jak překonat euroskepticismus v některých „nových“ zemích Unie. V rámci jiných odpovědí se objevil výzkum, rozvoj regionu, vzdělávání - volný čas, podpora obnov kulturních památek, školství, rozvoj lidských zdrojů - vzdělávání, motivační kurzy, asistenční služby a strategie k udržitelnému rozvoji.

Z průzkumu lze tedy usoudit, že neziskové organizace mají zájem o finanční prostředky ze zdrojů Unie, některé z nich dokonce tyto prostředky již čerpaly a ačkoliv mnoho respondentů vidí překážky pro čerpání, tyto překážky nejsou ve většině případů nepřekonatelné a vhodným způsobem jdou odstranit. Napomůžou k tomu i různá školení či dokumenty, které by usnadňovaly práci projektovým manažerům, u neziskových organizací nezdědka dobrovolným pracovníkům.

⁵⁰ Zdroj: vlastní.

4.4 Analýza grantových možností z pohledu NNO

Jak je zřejmé z předchozích kapitol, nestátním neziskovým organizacím se nabízí celá řada možností, jak financovat své projekty, především ty rozsáhlejší, ze zdrojů Evropské unie. Tato kapitola shrne již zmíněné prostředky a fondy a zhodnotí jejich vhodnost či použitelnost pro neziskové organizace. Část z těchto prostředků totiž není využitelná pro financování této cílové skupiny, ať už se jedná o zaměření na jinou cílovou skupinu, jiné územní zaměření, podporované aktivity či další omezující podmínky. Proto je nutné abstrahovat seznam zdrojů od nepoužitelných položek a nabídnout tak základní a strukturovaný přehled možností.

Vzhledem k faktu, že činnost, právní formy, velikost a jiné faktory u NNO činí z této skupiny příliš široké spektrum potenciálních příjemců, pro potřeby této práce se zaměřím na klasifikaci zdrojů dle základních charakteristik organizací.

4.4.1 Hodnocení přijatelnosti

Při posuzování vhodnosti konkrétních zdrojů je nutné pohlížet zejména na tyto základní aspekty:

- **Příjemci podpory**⁵¹: je žadatel oprávněn čerpat finanční prostředky?
- **Podporované aktivity**: je projektový záměr žadatele ve shodě s cíli dárce?
- **Územní zaměření**: je podpora dostupná pro region působení žadatele?
- **Spolufinancování**: v jaké míře se vyžaduje příspěvek žadatele či ostatních zdrojů?

Základní typy neziskových organizací

Základní rozdělení neziskových organizací nabízí klasifikace dle právní formy:

- občanské sdružení,
- obecně prospěšná společnost,
- nadace a
- církev nebo náboženská společnost.

Druhým významným tříděním je dělení podle převažující činnosti:

⁵¹ Jinými slovy cílová skupina, jedná se především o právní formu žadatele.

- dobročinnost a dobrovolnictví,
- krizová a humanitární pomoc,
- právo a obhajoba zájmů,
- sport a volný čas,
- výchova, vzdělávání a výzkum,
- kultura, umění a komunikace,
- náboženství a religionistika,
- rozvoj,
- sociální služby a zdraví,
- životní prostředí⁵²

a mnoho dalších.

Zařazením neziskové organizace podle obou kritérií se již výrazně profiluje její typ a tím i oprávněnost čerpat finanční prostředky z daných zdrojů.

4.4.2 Analýza finančních zdrojů EU podle právní formy neziskové organizace a tématu zamýšleného projektu

Tato kapitola probírá již zmíněné finanční zdroje a nabízí jejich klasifikaci podle vhodnosti k podání žádosti v konkrétním programu pro různé skupiny neziskových organizací, ať už se jedná o odlišnou právní formu či zamýšlené téma projektu.

tabulka 6: Legenda⁵³

Zaměření programu
Hlavní
Vedlejší
Okrajové

Následující tabulky hodnotí využitelnost jednotlivých zdrojů pro financování ve čtyřech stupních: hlavní, vedlejší, okrajové a minimální zaměření. První tři stupně jsou zaznamenány barevnou výplní.

⁵² Třídění podle *Katalog neziskovek* [on-line]. [cit. 2009-04-10]. URL: <<http://neziskovky.cz/katalog/>>.

⁵³ Zdroj: vlastní.

tabulka 7: Tematické operační programy⁵⁴

Finanční zdroj	Tematické operační programy (cíl Konvergence)								
Oblast podpory	Integrovaný operační program	OP Podnikání a inovace	OP Životní prostředí	OP Doprava	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	OP Výzkum a vývoj pro inovace	OP Lidské zdroje a zaměstnanost	OP Praha Adaptabilita	OP Praha Konkurenceschopnost
Právní forma									
Občanské sdružení									
Obečně prospěšná společnost									
Nadace									
Církev									
Téma									
krizová a humanitární pomoc									
právo a obhajoba zájmů									
sport a volný čas									
výchova, vzdělávání a výzkum									
kultura a umění									
náboženství a religionistika									
sociální služby a zdraví									
životní prostředí									
komunikace a informační systémy									

Tabulka nabízí pohled na tematické operační programy cíle Konvergence evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Nejvhodnějším zdrojem, zejména pro neinvestiční projekty, se jeví *OP Lidské zdroje a zaměstnanost*. Prvních sedm operačních programů jsou určeny pro regiony soudržnosti mimo Prahu, pro tu jsou určeny poslední dva.

⁵⁴ Zdroj: vlastní.

tabulka 8: Regionální operační programy⁵⁵

Finanční zdroj	Regionální operační programy (cíl Konvergence)						
Oblast podpory	ROP NUTS II Severozápad	ROP NUTS II Severovýchod	ROP NUTS II Střední Čechy	ROP NUTS II Jihozápad	ROP NUTS II Jihovýchod	ROP NUTS II Moravskoslezsko	ROP NUTS II Střední Morava
Právní forma							
Občanské sdružení							
Obecně prospěšná společnost							
Nadace							
Církev							
Téma							
krizová a humanitární pomoc							
právo a obhajoba zájmů							
sport a volný čas							
výchova, vzdělávání a výzkum							
kultura a umění							
náboženství a religionistika							
sociální služby a zdraví							
životní prostředí							
komunikace a informační systémy							

Regionální operační programy jsou taktéž součástí cíle Konvergence, jejich geografické zaměření je zřejmé, pro každý region soudržnosti je určen právě jeden regionální OP. Jejich tematické zaměření se liší, obecně se však dá říci, že podporují spíše investiční projekty.

⁵⁵ Zdroj: vlastní.

tabulka 9: Operační programy cíle Evropská územní spolupráce⁵⁶

Finanční zdroj	Operační programy cíle Evropská územní spolupráce									
Oblast podpory	OP Meziregionální spolupráce	OP Nadnárodní spolupráce	ESPON 2013	INTERACT II	Cíl 3 Česká republika - Svobodný stát Bavorsko 2007—2013	OP Přeshraniční spolupráce Česká republika - Polská republika 2007—2013	Cíl Evropská územní spolupráce Rakousko – Česká republika 2007–2013	Cíl 3 na podporu přeshraniční spolupráce 2007—2013 mezi Svobodným státem Sasko a Českou republikou	Program přeshraniční spolupráce Slovenská republika -Česká republika 2007 – 2013	
Právní forma										
Občanské sdružení										
Obecně prospěšná společnost										
Nadace										
Církev										
Téma										
krizová a humanitární pomoc										
právo a obhajoba zájmů										
sport a volný čas										
výchova, vzdělávání a výzkum										
kultura a umění										
náboženství a religionistika										
sociální služby a zdraví										
životní prostředí										
komunikace a informační systémy										

Operační programy cíle Evropská územní spolupráce jsou z větší části zacíleny na jiné subjekty než nestátní neziskové organizace, zejména u programů příhraniční spolupráce je pro tuto cílovou skupinu potenciál subvence.

⁵⁶ Zdroj: vlastní.

tabulka 10: Vybrané komunitární programy a iniciativy Společenství⁵⁷

Finanční zdroj	Vybrané komunitární programy									
Oblast podpory	7. rámcový program pro výzkum a vývoj	Celoživotní učení	Mládež v akci	Kultura 2007	Solidarita a řízení migračních toků	Bezpečnost a ochrana svobod	LIFE +	HEALTH+	Evropa pro občany	Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (EIDHR)
Právní forma										
Občanské sdružení										
Obecně prospěšná společnost										
Nadace										
Církev										
Téma										
krizová a humanitární pomoc										
právo a obhajoba zájmů										
sport a volný čas										
výchova, vzdělávání a výzkum										
kultura a umění										
náboženství a religionistika										
sociální služby a zdraví										
životní prostředí										
komunikace a informační systémy										

Tato tabulka se zabývá hodnocením vybraných komunitárních programů, neboť některé programy nejsou vůbec zaměřeny na neziskové organizace. Nejvhodnějším dotačním titulem se jeví *Evropa pro občany*, zejména co se týká výchovy, vzdělávání a volného času evropských občanů.

⁵⁷ Zdroj: vlastní.

5 Vlastní návrhy řešení

Obsahem této kapitoly je obecně řízení projektu financovaného ze zdrojů EU. Věnovat se budeme **projektovému řízení v každé fázi projektu od přípravy žádostí až po ukončení a vyhodnocení**, obecným zásadám spojeným s projekty financovanými ze strukturálních fondů a zároveň požadovanými náležitostmi těchto žádostí a projektů ve vztahu k řídicím orgánům fondů. Ačkoli každý zdroj má více či méně odlišné podmínky a pravidla, lze vysledovat významné společné znaky všech těchto finančních zdrojů a obecně je popsat. **Aby však byly vidět všechny detaily řízení projektů, aspirujících o dotaci z fondů EU, a tento pohled na jejich financování byl co nejhlubší, budeme jednotlivé úkony ukazovat na konkrétním projektu.** Vzhledem k průzkumu v kapitole Analýza potřeb neziskových organizací jsem zvolil projekt pro mládež, který bude financován z komunitárního programu *Mládež v akci*. Tento program je primárně zaměřen na oblast mládeže a má oproti většině komunitárních programů specifické výhody, neboť rozhodování o přidělení grantu probíhá na decentralizované úrovni, je tedy možné podat žádost v jakémkoli oficiálním jazyce Unie a také není ve všech případech nutné spolupracovat s partnerem z jiné členské země. Je tedy pro tuto oblast signifikantně praktický.

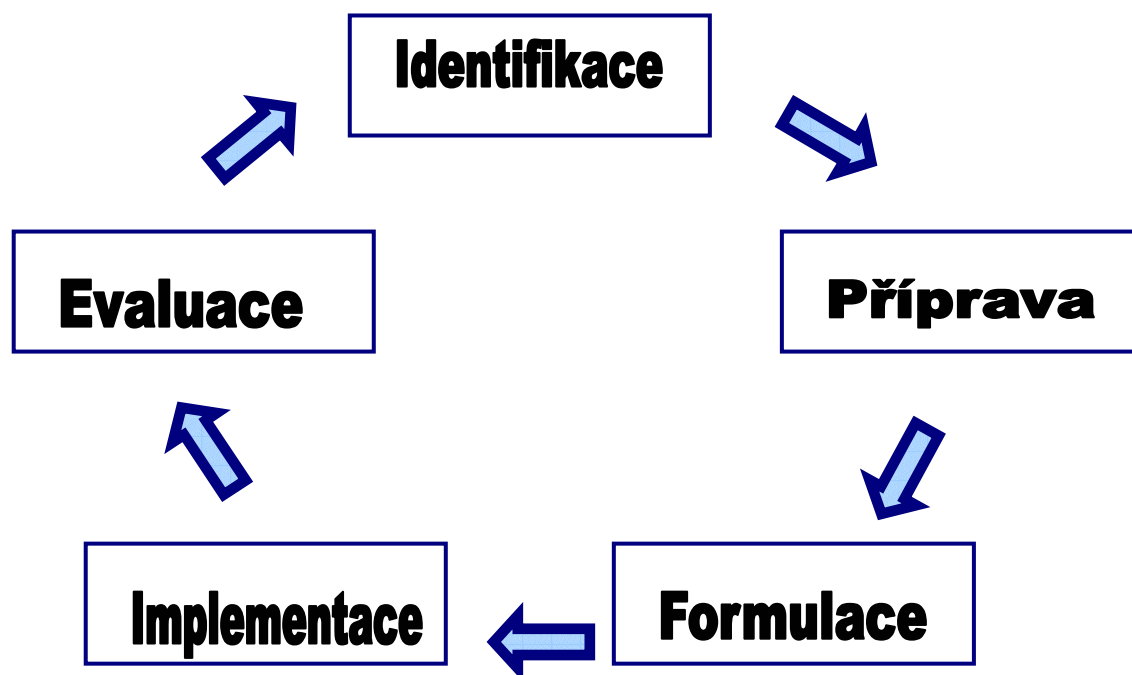
Projektový cyklus

Projekt, který má ambici být podpořen z veřejných zdrojů a tato podpora je presumcí pro realizaci, může vzniknout v zásadě dvěma základními způsoby. Daný subjekt se může rozhodnout, že chce získat dotaci, vybere si dotační program a připraví projekt dle parametrů tohoto programu. Druhou možností je zprvu připravit projektový záměr a pak pro něj vybrat vhodný dotační program.

Obě možnosti mají bezpochyby svá úskalí i přednosti, pro první možnost je výhodou předpoklad větší konzistence s podmínkami a cíli financování, druhá eventualita nabízí významnější potenciál pro vytvoření kvalitního projektu, neboť iniciativa pro jeho realizaci vychází z konkrétních potřeb cílové skupiny či žadatele. Vzhledem k faktu, že prioritou NNO není zisk ale naplnění jejich cílů, vyberme pro následující text druhou možnost. Nehledě na to, že tento způsob vede ke kvalitnějším projektům a ty zvyšují

šanci na přijetí žádosti, takže rozdíl mezi úspěšností žádostí, vedenými oběma impulsy, je přinejmenším diskutabilní.

Druhému způsobu také odpovídá následující projektový cyklus, jehož aplikace je vhodná pro projekty vedené k podpoře ze zdrojů EU.

Obrázek 10: Projektový cyklus⁵⁸

Projektový cyklus popisuje sled jednotlivých akcí, které je nutné učinit tak, aby celý projekt od jeho počátku až po konec proběhl úspěšně.

Fáze **identifikace** obsahuje především analýzu potřeb cílové skupiny a nápad na konkrétní projekt, v **přípravě** se tento nápad stylizuje do podoby projektového záměru, vytvoří se projektový tým a připraví plán pro další postup, vybere **vhodný dotační program**. Následně jsou **zformulovány** konkrétní cíle a úkony k nim vedoucí,

⁵⁸ Zdroj: vlastní. Založeno na *Project Cycle Management Guidelines*. European Commission, 2004.

stanoveny klíčové metody a nástroje, zvolí se systémy financování a výstupem je připravená žádost o finanční podporu. Poté, pokud je připraven dostatek finančních prostředků, nastává fáze **realizace** neboli implementace. Projekt probíhá podle předem připravených plánů a v této etapě je nutné jeho průběh kontrolovat, monitorovat a průběžně **vyhodnocovat**. Závěrečné hodnocení nastává po ukončení projektu a vede k případným dalším projektovým záměrům nebo rozšířením stávajících projektů.

Příklad

Paralelně s obecnými radami a pokyny jak připravit, řídit a realizovat projekt financovaný ze zdrojů EU bude tato práce ukazovat jednotlivé kroky na konkrétním příkladu projektu. Jak již bylo zmíněno výše, bude aspirovat o dotaci z komunitárního programu *Mládež v akci* a žadatelem je občanské sdružení, zaměřující se na práci s dětmi a výchovu mládeže.

Ve fázi **Identifikace** by měla proběhnout analýza potřeb cílové skupiny, v tomto případě mládeže, a spolu se prioritami žadatele získáme projektový záměr. Po analýze potřeb je vhodné sestavit projektový tým, který připraví projektový námět a později i záměr. Jak vyplynulo z výše zmíněného průzkumu mezi neziskovými organizacemi, za téma zvolíme informovanost mládeže o globálních problémech. Jako vhodný dotační program byl vybrán program *Mládež v akci*, konkrétně akce *1.2. Iniciativy mládeže*. Tato oblast podpory má za cíl ‘podporu aktivity skupiny mladých lidí (nejméně čtyř), kteří realizují svůj zajímavý a inovativní nápad’⁵⁹ a umožňuje realizaci projektu pouze jedním subjektem z jakékoliv členské země, v našem případě občanským sdružením. Základní informace o dotačním titulu poskytne *Průvodce programem Mládež v akci* z roku 2008, který definuje základní náležitosti jednotlivých akcí, mezi nimi i **Iniciativ mládeže**. Další fáze projektového řízení jsou popsány v následujících kapitolách.

5.1 Příprava žádostí

Fáze přípravy projektu zahrnuje především proces podání žádosti o grant. Tato část projektu je obvykle velmi časově náročná v rámci jakéhokoliv projektu a

⁵⁹ *Mládež pro Evropu* [on-line]. ČNA Mládež. [cit. 2009-05-14]. URL: <<http://www.mladezvakci.cz/mladez-pro-evropu/>>.

administrativní náročnost evropských fondů význam této etapy ještě multiplikuje. Je totiž nutné vyplnit značné množství formulářů, které sice usnadňují práci hodnotitelům, ale žadatelům ji mnohdy ztěžují. Formuláře jsou různé dle typu dotačního titulu a jsou veřejně dostupné.

V následující tabulce vidíme nezbytné činnosti, které je nutné udělat v rámci přípravy žádosti, spolu s výstupy, ke kterým tyto činnosti vedou.

tabulka 11: Nezbytné činnosti⁶⁰

Činnost	Výstup
Iniciace projektu	Námět (projekt v 1 větě)
Rozpracování námětu	Záměr (projekt na 1 straně A4)
Ověření přijatelnosti	Ověřený záměr
Detailní naplánování realizace	Dokumentace žádosti o dotaci

Pro vytvoření kvalitního projektu je důležité zpracovávat projekt pouze s malými ohledy na formuláře daných dotačních titulů, neboť vedení projektu dle nich může být značně zavádějící a vést k neefektivním výsledkům. Mnohem cennější přístup je připravit projekt sám o sobě a pak jej formulovat do podoby připravených formulářů.

Příklad

Vzhledem k faktu, že jsme již vybrali vhodný dotační program⁶¹, je možné k němu získat formulář žádosti. Je vhodné si jej prostudovat, ale pro další přípravu projektu doporučuji nepostupovat přesně podle jeho struktury, ale připravit projektový záměr klasickým způsobem a pak ho teprve zpracovat do připraveného formuláře. Je však užitečné zjistit, jaká pole bude nutné vyplnit a na jaké aspekty projektu se tedy klade velký důraz. Formulář programu *Mládež v akci* je zaměřen především na rozvíjení stálých tematických priorit a popis, jakým způsobem k tomu napomohou plánované

⁶⁰ Zdroj: KRÁTKÝ, J. *Jak napsat úspěšnou žádost o neinvestiční dotaci z fondů EU* [prezentace]. [cit. 2009-11-18]. Brno.

⁶¹ Což samo o sobě nemusí být závazné. Pokud se v průběhu přípravy projektu zjistí, že existuje jiný, vhodnější, zdroj, nic nebrání jeho realizátorům, aby o dotaci požádali v tomto novém programu.

aktivity, dále jaký bude interkulturní a evropský rozměr zamýšleného projektu a jaké budou jeho dopady. Kromě toho bude potřeba připravit základní rozpočet.

5.1.1 Popis projektu

Cílem této fáze by mělo být vytvoření dokumentu, který bude poskytovat základní informace o připravovaném projektu a bude tak jistým elementární prvkem, na který budou navazovat, a který podrobně rozpracují další fáze přípravy. V terminologii strukturálních fondů je běžnou zvyklostí vytvoření tzv. **registrační žádosti**, která je v podstatě velmi podobná tomuto dokumentu a je vyžadována jako první část procesu žádosti o příspěvek. Cílem této žádosti je především zkontrolovat správnost základních **formálních kritérií**⁶², aby bylo dále možné postupovat při přípravě žádosti.

Příklad

Ačkoliv zvolený dotační program není financován ze strukturálních fondů a není tedy nutná registrační žádost, projektový námět je nezbytné připravit pro správný průběh projektového řízení.

5.1.1.1 Projektový námět

V rámci prvotní etapy přípravy projektu, **iniciaci**, je nutné formulovat základní informace, neboli zodpovědět si základní otázky ohledně projektu:

- **Kdo** – kdo bude realizovat projekt, jaký bude projektový tým.
- **Co** – co bude základní myšlenkou, cílem projektu, zda se jedná o tzv. investiční nebo neinvestiční projekt.⁶³
- **Kdy** – kdy bude projekt realizován, jak dlouho potrvá.
- **Proč** – z jakých důvodů vychází potřeba realizace, kdo z něj bude mít prospěch.
- **Jak** – jaké metody budou aplikovány, jaké aktivity budou součástí projektu.

⁶² Především se posuzuje, zda je žadatel oprávněn k žádosti v daném operačním programu, jestli cíle projektu odpovídají žadatelově zaměření a prioritám operačního programu, zda program nemá negativní dopad na horizontální témata.

⁶³ Investiční projekt se týká většinou investic do majetku, bývá náročnější ve všech ohledech. Naproti tomu neinvestiční projekt zahrnuje především sociální služby, může mít vzdělávací charakter, klíčové jsou v něm aktivity, které probíhají v rámci projektu. Běžně se také tyto typy projektů nazývají *měkký* (neinvestiční) a *tvrdý* (investiční).

- **Kde** – na kolika místech bude projekt realizován, jaký geografický rozsah bude mít.
- **S kým** – kdo se bude podílet na realizaci, kdo bude spolupracovat a jací budou partneři.
- **Za kolik** – kolik bude projekt stát, jaké množství prostředků bude potřeba získat.

Zodpovězení těchto otázek však není úkolem jednotlivce, jelikož projekt je týmovou prací, už v této fázi by se mělo na přípravě projektového záměru podílet více lidí z **projektového týmu**. Tito lidé se pak totiž lépe ztotožní s připravovaným projektem a tím, že budou projekt považovat i za svoje dílo, kvalita jejich práce se velmi zvýší.

Příklad

Odpovězme na základní otázky:

- Kdo: projekt bude realizován mladými lidmi, činnými v prostředí žádající neziskové organizace.
- Co: cílem bude zvýšení povědomí mládeže o globálních problémech lidstva.
- Kdy: projekt bude trvat 12 měsíců, což je dostatečná doba pro vytvoření kvalitních výsledků projektu.
- Proč: v dnešním světě není problémem nedostupnost informací, ale jejich kvalita. Většina mládeže je ovlivňována názory médií a proto je vhodné naučit mladé lidi kritickému myšlení a schopnosti vytvořit si vlastní názor na současné globální problémy. Rozšířením povědomí o globálních problémech lidstva u nastupující generace povede také ke zvýšení ochoty tyto problémy řešit a k uvědomění si vlastní zodpovědnosti za vlastní činy.
- Jak: realizátoři projektu budou prostřednictvím tematického autobusu s výzdobou a množstvím informací o dané problematice objíždět základní a střední školy a v rámci připraveného programu budou např. promítat filmy o různých pohledech na globální problémy, realizovat aktivity a hry se školními kolektivy a diskutovat o daných tématech.
- Kde: projekt bude regionálního rozsahu, v průběhu jednoho roku navštíví 60 škol v kraji.

- S kým: partnery projektu budou zejména neziskové organizace, zabývající se globálními problémy lidstva, a školy, na kterých budou programy realizovány.
- Za kolik: 10 000 €, z toho plánovaná podpora z programu Mládež v akci činí 80%.

Ověření přijatelnosti námětu

V dosavadním průběhu přípravy již byl vytvořen fundamentální projektový námět, který je nutné podrobit zběžné analýze, zda má potenciál být podpořen z veřejných zdrojů a zda tak má smysl pokračovat při jeho přípravě.

Skutečné ověření přijatelnosti provedou až hodnotitelé žádosti, nicméně je dobré zjistit, zda jsou v pořádku alespoň základní **formální kritéria**, tedy jestli jsou podporované plánované aktivity, cílová skupina, typ žadatele apod.

Příklad

Nejdůležitějšími formálními kritérii pro ověření přijatelnosti jsou v daném dotačním programu následující:

- 'Projekt je předkládán neziskovou organizací, veřejným subjektem (místním, regionálním či státním subjektem působícím v oblasti práce s mládeží) nebo neformální skupinou mladých lidí se sídlem v ČR.
- Účastníci jsou ve věku mezi 18 a 30 lety a sídlí v zemi programu (Účastnit se mohou i mladí lidé ve věku 15 – 18 let, pokud je doprovází pracovník s mládeží nebo kouč).
- Délka projektu je mezi 3 a 18 ti měsíci.⁶⁴

Všechna kritéria jsou vzhledem k výše formulovanému projektovému námětu splněna.

5.1.1.2 Projektový záměr

Rozpracováním námětu vzniká projektový záměr, který může vést k přípravě registrační žádosti, pokud to tak daný operační program vyžaduje. Ačkoliv má každý dotační zdroj jiná pravidla, která lze zjistit především v *Příručce pro žadatele*, je možné abstrahovat společné prvky, které je nutné učinit v rámci přípravy projektového záměru.

⁶⁴ *Seznam formálních kritérií* [on-line]. ČNA Mládež. [cit. 2009-05-10]. URL:

<http://www.mladezv akci.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/ke_stazeni/akce1_1.2_iniciativy_mladez e/Desatero%20formalnich%20kriterii_A12_08.pdf>.

‘Záměr projektu je první fází jeho přípravy. Může být výsledkem analýzy či studie identifikující nějaký problém či nedostatek, potřebu nebo zájem, pro jehož řešení či naplnění by byla realizace projektu vhodná. Zároveň může vyplynout ze zjištěných praktických potřeb na příklad analýzou či studií, která musí předcházet zpracování a předložení žádosti o finanční podporu. Není možné, aby zpracování výchozí analýzy či studie bylo až součástí projektu.’⁶⁵

Popis výchozího stavu

‘Výchozím stavem rozumíme počáteční stav v oblasti, ve které se projekt míní angažovat. Výchozí popis by měl být ve formě jasně definovaných a pokud možno kvantifikovaných ukazatelů či charakteristik. Rozdílem mezi výchozími hodnotami a ideálním konečným stavem určí jednoznačnou kvantifikaci výstupů a cílů projektu.’⁶⁶

Součástí tohoto kroku může být tedy **situační analýza, SWOT analýza i zdůvodnění potřebnosti**, směřující k důvodům realizace projektu.

Vazba projektu na strategické dokumenty

Již v tomto kroku by mělo proběhnout **hledání vhodného dotačního programu**, který lze pak ještě revidovat po podrobnější formulaci projektového záměru, nicméně výběrem dotačního programu lze zajistit návaznost projektu na strategické dokumenty i na cíle konkrétního dotačního programu.

Je nutné vysvětlit, jak a proč aktivity projektu odpovídají zaměření dotačního titulu,⁶⁷ zda projekt neodporuje horizontálním tématům, jak podporuje regionální, národní či evropské priority.

Rozpis klíčových aktivit

Popis klíčových aktivit je vhodný pro další fáze přípravy projektu, žadatel i hodnotitel získají základní představu o tom, jakým způsobem bude projekt probíhat a jakými metodami bude veden. Popsané aktivity musí být reálné a žadatel musí mít kapacitu na jejich realizaci.

⁶⁵ Příručka pro žadatele. ŘO OP LZZ, 2009. Strana 27.

⁶⁶ Příručka pro žadatele o finanční podporu grantovým projektům Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2005. Strana 16.

⁶⁷ Popis zaměření lze najít např. v programovém, resp. prováděcím dokumentu k danému operačnímu programu.

Lokalizace

Tento bod odpovídá už zodpovězené otázce, kde bude projekt probíhat, na kolika místech, jaký budou mít aktivity projektu geografický dopad, příp. které subjekty budou zapojeny do přípravy a realizace.

Příklad

Pro analýzu výchozího stavu použijeme metodu dotazování mezi mladými lidmi, zjistíme tak, jaká je obecná informovanost o globálních problémech lidstva a různých pohledech na ně. Na základě tohoto průzkumu lze kvantifikovat určitá kritéria, která budou poté použita pro zhodnocení výstupů. Např. se může jednat o množství lidí, kteří někdy slyšeli o určitém globálním problému, ze kterých zdrojů běžně čerpají informace, apod.

tabulka 12: SWOT analýza⁶⁸

Silné stránky -kvalitní zázemí, -informační podpora, -neformální vzdělávání, -zkušenosti s prací s mládeží.	Slabé stránky -nedostatek financí, -nedostatek pracovníků pro zpracování projektů.
Příležitosti -velké množství lidí, které by mohl projekt zaujmout, -výchova mládeže.	Hrozby -nedostatek finanční podpory pro projekt, -nezájem mladých lidí.

Klíčové aktivity projektu budou návštěva škol, zábavný program pro třídy, aktivity a hry ke zvýšení povědomí o globálních problémech, tematické filmy, diskuze s odborníky, interaktivní autobus s množstvím informačních materiálů, tvorba krátkých filmů, které zpracují pohled mladých lidí na danou problematiku. Tento projekt odpovídá zaměření programu, neboť bude realizován mladými lidmi a pro mladé lidi, a využívá inovativního přístupu k podpoře tematických priorit programu, jako jsou

⁶⁸ Zdroj: vlastní.

aktivní účast mladých lidí a informovanost mládeže. Program bude realizován na školách ve městech i malých obcích regionu, tak aby byl dopad projektu co největší.

5.1.2 Detailní naplánování realizace

Cílem této fáze je vytvoření kompletní dokumentace žádosti, tzv. **plné žádosti**, spolu s povinnými přílohami tak, aby byla žádost připravena k podání řídicím orgánům. Zejména u projektů strukturálních fondů je tato žádost i s dokumentací velmi rozsáhlá, což způsobují především objemné povinné přílohy. Tyto povinné přílohy jsou významné především u investičních projektů, kde je nutné poskytnout studii proveditelnosti a další rozsáhlé analýzy.

5.1.2.1 Matice logických vazeb (Logical Framework Approach)

Pro další zpracování projektu je dobré zvolit určitý systém přístupu, který plánování rozfázuje do snadněji uchopitelných celků. Vhodným přístupem se jeví např. matice logických vazeb, která má přesně danou strukturu a jejíž vyplnění napomůže dalšímu postupu. Tato matice není však nutně součástí žádosti. Nicméně jeho příprava a aplikace napomůže nejen přípravě, ale i kontrole jejího průběhu.

Příklad

tabulka 13: Matice logických vazeb⁶⁹

Logical Framework Approach			
Intervenční sloupec (strom cílů)	Objektivně ověřitelné ukazatele	Zdroje informací k ověření	Vnější předpoklady/Rizika
Hlavní cíle -informovanost obyvatel -aktivní účast mladých lidí	-počet zapojených lidí -počet navštívených škol	-statistiky o zapojení mladých lidí v dobrovolnických sdruženích -závěrečná zpráva projektu -místní média	-nutný zájem škol
Účel projektu -zvýšení povědomí o globálních problémech -výchova mládeže ke kritickému myšlení	-průzkum mezi mládeží -obsah vytvořených filmů a manuálů -počet zájemců o zapojení do činnosti sdružení	-monitorovací zprávy -statistiky škol a obcí	-nutná interaktivita a zábavnost připravených programů
Výstupy projektu -krátké filmy o globálních problémech -manuál pro běžného občana o globálních problémech, a jak se k nim postavit	-počet vytvořených filmů -počet vytvořených manuálů -rozšíření vytvořených materiálů -počet zmínek v médiích	-monitorovací zprávy -statistiky Centra pro výzkum neziskového sektoru -lokální média	-nezbytná je motivace mladých lidí k vytvoření výstupů, povzbuzení jejich zájmu o danou problematiku
Aktivity projektu -hry o globálních problémech -globální výchova -natáčení filmů -diskuze -výroba manuálu	-informační materiály -zařízení nutná pro výrobu výstupů -spotřeba energie	Časový rámec aktivit -v rámci jednoho programu budou realizovány aktivity: 8:00-9:00 Hry o globálních problémech 9:00-10:00 Krátké filmy+ diskuze 10:00-12:00 Příprava materiálu pro filmy a manuály 12:00-15:00 Tvorba výstupů Během celého dne probíhá návštěva tematického autobusu	-nutná podpora ze strany orgánů veřejné správy -finanční podpora z EU a jiných zdrojů

⁶⁹ Zdroj: vlastní.

5.1.2.2 Rozpracování projektu

Dalšími nutnými součástmi žádosti bývá popis realizátora a partnerů, cílové skupiny, personálního zajištění a popisu aktivit. Šanci na úspěch zvyšuje zapojení více partnerů do realizace, osobní zkušenosti žadatele s podobnými projekty a originální aktivity. Tato část je rozpracováním stejnojmenných položek z projektového záměru, resp. registrační žádosti, proto se jimi nadále nebudeme zabývat.

Cost – Benefit Analýza

‘Cost – Benefit Analysis (CBA - analýza nákladů a přínosů) je metodický postup, který svým průběhem postupně zodpovídá základní otázku: **„Co komu realizace investičního projektu přináší a co komu bere?“** Přínosy a náklady jsou vyhodnocovány nejen z hlediska ryze ekonomických faktorů, ale např. v případě veřejně prospěšných projektů zvýšení užítku jiného subjektu, než je právě investor projektu. Výstupem CBA je finanční vyjádření všech nákladů a přínosů, jejich návratnost a reálnost dané investice v čase. Údaje uvedené v CBA jsou rovněž důležité při prokazování zajištění udržitelnosti projektu po skončení jeho realizace a při prokazování příp. ziskovosti projektu.’⁷⁰ Bývá povinnou součástí žádosti především u rozsáhlejších investičních projektů.

‘Analýza nákladů a přínosů je základním nástrojem pro odhad hospodářských přínosů projektů. V zásadě by měly být posouzeny všechny dopady – finanční, hospodářské, sociální, v oblasti životního prostředí atd. **Cílem analýzy nákladů a přínosů je zjistit a v penězích vyjádřit (tj. přiřadit jim peněžní hodnotu) veškeré možné dopady s cílem stanovit náklady a přínosy projektu;** poté se výsledky sečtou (čisté přínosy) a vyvodí se závěry, zda je projekt žádoucí a zda má význam jej provádět. Náklady a přínosy by se měly ocenit na přírůstkovém základě tak, že se zváží rozdíl mezi scénářem s projektem a alternativním scénářem bez projektu.

⁷⁰ *Systém řízení projektů* [on-line]. Centrum pro regionální rozvoj. [cit. 2009-05-10]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=00c0db99-84ae-4317-823e-13d4593f728f>>. Strana 15.

Dopady je nutné posuzovat ve vztahu k předem stanoveným cílům. Hodnocením projektu prostřednictvím mikroekonomických ukazatelů může analýza nákladů a přínosů posoudit návaznost projektu na konkrétní makroekonomické cíle a jeho význam z hlediska těchto cílů. V souvislostech regionální politiky se analýza nákladů a přínosů používá k posouzení významu daného investičního projektu pro cíle regionální politiky EU.

Při odhadu potenciálních dopadů projektu se musí analytici vždy vypořádat s nejistotou. To se v analýze nákladů a přínosů musí řádně zohlednit a vyřešit. Nezbytnou součástí komplexní analýzy je posouzení rizik, neboť organizátorovi projektu umožňuje lépe pochopit způsob, jak by se odhadované dopady pravděpodobně změnily, kdyby se ukázalo, že některé z klíčových proměnných projektů jsou jiné, než se očekávalo. Důkladná analýza rizik představuje základ pro solidní strategii řízení rizik, která se následně promítne zpět do návrhu projektu.⁷¹

Rozpočet projektu

Velmi podstatnou součástí žádosti je rozpočet projektu. Většinou je požadován ve více verzích, a to podle nákladů či zdrojů financování, aby bylo přehledně vidět, jaké finanční prostředky jsou požadovány a na co budou využity. Rozpočet je nutné sestavit velmi přesně a měl by co nejvíce odpovídat realitě, neboť chyby při jeho sestavování mohou způsobit problémy při realizaci projektu.

‘Při sestavování rozpočtu je třeba si uvědomit, že uváděné finanční údaje jsou plánované a současně maximální přípustné hodnoty. To znamená, že je nelze (pokud pomineme dokumentací povolené přesuny) překročit. Rovněž platí, že na finanční částky uvedené v rozpočtu nemá příjemce automaticky nárok. Všechny vyplacené

⁷¹ *Metodické pokyny pro provedení analýzy nákladů a přínosů* [on-line]. Evropská komise: GŘ Regionální politika. [cit. 2009-05-10]. URL: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/working/wd4_cost_cs.pdf>. Strana 4.

částky musí být při vyúčtování podloženy jak finančními doklady, tak doklady o faktické realizaci aktivity.⁷²

Obecná pravidla způsobilosti výdajů

Klíčové při sestavování rozpočtu je zjištění, které náklady jsou **uznatelné** v daném operačním programu. Přesná specifikace znatelnosti některých typů nákladů je definována v programových dokumentech k jednotlivým dotačním titulům, v zásadě však uznatelné výdaje musí splňovat tato pravidla:

- **přiměřenost** (musí odpovídat obvyklým cenám v závislosti na místě, oboru a čase),
- **hospodárnost** (minimalizace výdajů při respektování cílů projektu),
- **účelnost** (vynaloženy na aktivity projektu a nezbytné pro jejich implementaci),
- **efektivnost** (maximalizace poměru užitku a nákladů projektu),
- **prokazatelnost** (vynaložení musí být prokazatelně v souvislosti s projektem),
- **datum** (výdaje se mohou realizovat až po schválení podpory a před ukončením projektu).

Spolufinancování

Jak už bylo řečeno, většina dotačních programů nepokrývá celých 100% nákladů na projekt, je proto nutné zařídit jiný způsob **kofinancování**. Vzhledem k faktu, že neziskové organizace již ze své podstaty nedisponují nadbytkem finančních prostředků a jak vyplývá z výzkumu, je toto jednou z největších překážek realizace projektů podpořených ze zdrojů EU, nabízí se pro tyto subjekty vyhledání jiné veřejné podpory. Tuto podporu mohou poskytnout jak už zmíněné nadace, tak např. veřejnoprávní subjekty na nižší než evropské úrovni, tzn. celostátní, regionální či místní. Pomocí dotací ze státních zdrojů, příp. soukromých nadací, lze už získat dostatečné množství prostředků pro realizaci projektu.

⁷² *Systém řízení projektů* [on-line]. Centrum pro regionální rozvoj. [cit. 2009-05-10]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=00c0db99-84ae-4317-823e-13d4593f728f>>. Strana 17.

Důležité je, aby žadatel podal více žádostí na více dárcovských subjektů, neboť velká část z nich může být zamítnuta. Spolufinancování z jiných zdrojů se také zohlední v rozpočtu v žádosti o grant EU, neboť je zde nutné uvést, z jakých zdrojů pochází ostatní finanční prostředky získané na projekt. **Žadatel tak musí přiznat všechny formy financování svého potenciálního projektu**, často je totiž zakázáno financování jednoho projektu z více zdrojů EU.

Příklad

Program *Mládež v akci* po žadatelích nevyžaduje cost-benefit analýzu, jejím přiložením k projektové žádosti však žadatel rozhodně neztratí. Níže je uveden rozpočet projektu, jak je formálně vyžadován v žádosti o podporu z programu *Mládež v akci*. Informace o možné výši podpory jsou uvedeny v části **Přehled pevných a paušálních částek platných pro Akci 1 pro rok 2008** v *Průvodci programem*.

tabulka 14: Rozpočet projektu⁷³

A. Grant požadovaný z programu Mládež v akci		
Vyplňte prosím pouze <u>jeden</u> z níže uvedených oddílů (A.1 nebo A.2).	Částka požadovaná z programu Mládež v akci	Přidělená částka (vyplní národní agentura)
A.1 Národní iniciativa mládeže		
Náklady na aktivitu (pevná částka) max. 6.000,-- €	6000	
Náklady na kouče (pevná částka) – v případě potřeby max. 670,-- €	670	
Náklady na další šíření a zhodnocování výsledků (10 % skutečných nákladů – až do výše 600,-- €)	600	
Celkový grant pro národní iniciativu mládeže	7270	
B. Spolufinancování		
Upozorňujeme, že zde by měl být uveden i podíl cestovních nákladů, který není hrazen z grantu EU (pouze pro nadnárodní iniciativy mládeže).		Částka
Vlastní zdroje		
Jiné příspěvky na tento projekt (prosím upřesněte):		
- Podpora z krajských dotací		1000
- Nadace		1000
Spolufinancování celkem		2000

⁷³ Zdroj: Žádost o grant Iniciativy mládeže pro rok 2009. ČNA Mládež, 2009.

C. Podrobný výpočet požadovaného grantu		Všechny položky uvádějte v eurech
Náklady na aktivitu		
<p>Ve sloupci „charakteristika“ prosím jasně popište všechny odhadované náklady. Například:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odhadované náklady spojené s organizačním zajištěním projektu: náklady na materiál, vybavení, místo konání, nájem, půjčovné, apod.; - odhadované náklady spojené s organizací aktivit (náklady na propagaci, reklamu, přednášející, nájem, půjčovné, odměna umělcům); - jiné odhadované náklady přímo spojené s realizací projektu (administrativní výdaje, místní doprava ...); - náklady na pobyt v zahraničí (ubytování a stravné – pouze pro nadnárodní iniciativy mládeže). 		
Charakteristika		Celkem
-pronájem autobusu		3800
-kamery a záznamová média		1800
-informační materiály		400
-materiál pro výrobu manuálů a na aktivity		800
-spotřeba energie		950
-propagace		250
	CELKEM	8000
Náklady na kouče (v případě potřeby)		
Charakteristika		Náklady
-projektový manažer a odborný vedoucí mládeže		670
	CELKEM	670
Náklady na další šíření a zhodnocování výsledků (pokud je plánujete)		
<p>Nahlédněte prosím do přehledu pravidel financování aktivit zaměřených na další šíření a zhodnocování výsledků, který naleznete v Průvodci programem.</p>		
Charakteristika		Náklady
-tisk a distribuce manuálů		300
-propagace a promítání filmů		300
	CELKEM	600

Vytvořením projektového záměru jsme získali základní podklady pro další rozplánování projektu. Je vhodné prostudovat si formulář žádosti a např. zjistit a zformulovat, jakým způsobem bude projekt podporovat interkulturní či evropský rozměr a jestli zapojí i mladé lidi s omezenými příležitostmi, tedy handicapované, sociálně vyloučené, apod.

5.1.2.3 Povinné přílohy

Přílohy projektové žádosti jsou její nedílnou součástí a předkládají se spolu s projektovou žádostí zprostředkujícímu subjektu nebo konečnému příjemci v termínu uvedeném ve výzvě pro předkládání projektových žádostí. **Jmenovitý seznam příloh se liší u každé oblasti podpory** a v jeho rámci dokonce často podle charakteru žadatele. Přílohy k projektové žádosti předávané v elektronické nebo v listinné podobě zahrnují zpravidla:

- čestná prohlášení žadatele;
- čestné prohlášení o bezdlužnosti, vlastních zdrojích aj.;
- doklady o právní subjektivitě žadatele - výpis z obchodního rejstříku, živnostenský list aj.;
- podklady pro posouzení finančního zdraví žadatele - daňová přiznání, účetní závěrka, rozvaha, výkaz zisků a ztrát, výkaz příjmů a výdajů aj.;
- projektovou dokumentaci;
- podklady pro ekonomické hodnocení projektu - studie proveditelnosti a analýza nákladů a přínosů, logický rámec projektu;
- doklad o partnerství;
- územní rozhodnutí;
- stavební povolení;
- doklad o posouzení vlivu projektu na životní prostředí;
- smlouva o vedení účtu;
- zvláštní přílohy dle specifikace uvedené v příslušném programu.

Každá z příloh musí být označena dle podmínek příslušného programu (očíslování a podpis oprávněné osoby). Povinné přílohy jsou stanoveny specificky v podmínkách každé výzvy pro předložení projektové žádosti.⁷⁴

Jednou z nejdůležitějších součástí povinných příloh je **studie proveditelnosti**. Cílem této studie je **prokázat životaschopnost projektu**, tj. ukázat že projekt má smysl

⁷⁴ *Slovník pojmů*. [on-line]. [cit. 2009-05-08]. URL: < <http://www.strukturalni-fondy.cz/Glosar/P/Prilohy-projektove-zadosti> >.

realizovat. Je důsledným a podrobným rozšířením položek v žádosti a snaží se zhodnotit efektivnost prostředků použitých na financování. Rozsah této studie je závislý na typu projektu, u neinvestičních projektů bývá menší.

5.1.3 Podání žádosti

Samotné podání žádosti může probíhat buď elektronicky, jak je tomu dnes už u většiny dotačních programů, anebo v papírové podobě, většinou formou doporučeného dopisu řídicímu orgánu.

5.1.3.1 Benefit 7+

Benefit je elektronický formulář, který **usnadňuje podání žádosti** v některých operačních programech. Jedná se vlastně o obdobu klasického formuláře, má téměř identické položky, jeho hlavní předností je rychlost podání a umožňuje také komunikaci mezi úředníky řídicího orgánu a žadatelem v případě nutnosti doplnění některých údajů apod.

Každý žadatel si zřídí svůj účet⁷⁵, jehož prostřednictvím pak podává registrační žádost, ve které hodnotitelé kontrolují formální správnost a později plnou žádost, jejíž komplexní hodnocení vede k rozhodnutí o schválení či neschválení projektu.

Benefit 7+ je dostupný na internetové adrese <https://www.eu-zadost.cz/>

5.1.3.2 Hodnocení

Po podání žádosti nastává období, které je vymezeno pro hodnocení kvality projektu, a které většinou provádí externí či interní hodnotitelé řídicího orgánu na základě předem známých hodnotících kritérií. Pokud je veřejně dostupná **příručka pro hodnotitele**, je nezbytností pro žadatele si ji před podáním žádosti přečíst, neboť jsou v něm obsaženy přesné definice, jak hodnotit konkrétní položky. Při pohledu ze strany žadatele je tedy příručka jakýmsi návodem, jak vyplnit žádost tak, aby obdržel co nejvíce bodů.

Při hodnocení se posuzují **formální kritéria**, která byla už v základu zkontrolována při podání registrační žádosti, a která zkoumají, zda jsou splněny základní podmínky pro

⁷⁵ Tzv. master účet.

žádost v daném dotačním programu a pro daného žadatele. Neméně významným formálním kritériem je kompletnost všech položek a povinných příloh a jejich správnost.

Nejdůležitější je však především **věcné hodnocení**, které přiděluje body projektům na základě kvality zpracování žádosti a projektu. Hodnotí se především výstupy projektu, cílová skupina, zdůvodnění potřeby a zohlednění horizontálních témat.

Příklad

Žádost se podává v listinné podobě na adresu řídicího orgánu, České národní agentury Mládež. Na rozdíl od strukturálních fondů nejsou vyhlašovány výzvy, žádosti se podávají celoročně vždy k pěti uzávěrkám a jsou přijímány průběžně. Vždy je k žádosti potřeba doplnit některé povinné součásti, jako doklad o právní subjektivitě, oficiální dopis žadatele aj. a musí být podána na oficiálním formuláři⁷⁶, řádně podepsaném a se všemi jeho součástmi. Pro podání žádostí v programu Mládež v akci se tedy nevyužívá systém Benefit.

5.2 Realizace projektu

Po důkladné přípravné fázi lze přikročit k samotné realizaci projektu. Při ní postupujeme podle zásad projektového řízení a tento krok tak velmi usnadňuje správně zpracovaná příprava projektu, včetně rozpočtu a personálního zajištění. V podstatě se dá říci, že se postupuje podle předem připraveného plánu, tak jak bylo stanoveno v rámci přípravy. Mimo tento proces klasického projektového řízení je nutné učinit ještě další kroky, které souvisí s přijetím podpory ze zdrojů Unie. Tyto kroky bývají přesně popsány nejčastěji v **Příručce pro příjemce**, obecně se však jedná především o monitoring projektu pomocí monitorovacích indikátorů, průběžnou evaluaci a plnění závazků, které byly stanoveny v rámci žádosti – mezi dva nejdůležitější patří zajišťování **publicity** projektu a **výběrová řízení** na dodavatele.

⁷⁶ Formuláře jsou dostupné na internetových stránkách řídicího orgánu:

<http://www.mladezvakci.cz/informace-o-programu/dokumenty/akce-1-mladez-pro-evropu/>.

Pro zajištění **publicity** je nutné zařídit viditelnost nejen projektu samotného a jeho výsledků, ale zejména poskytovatele podpory. Na všech informačních materiálech je nutné zobrazit logo EU, případně další povinné informace dle typu smlouvy. Je požadováno zajištění dostatečné mediální podpory a seznámení co nejvyššího počtu lidí s výsledky projektu a poskytovatelem podpory.

Závazek k uskutečňování **výběrových řízení** je požadován především kvůli regulérní hospodářské soutěži, která je ve vyspělých státech obvyklá. Příjemce podpory je povinen vyhlášovat konkurz na subdodavatele a zadávání zakázek předepsaným způsobem a poté z došlých nabídek vybere tu s nejlepším poměrem ceny a kvality.

5.2.1 Schválení žádosti

Pokud je žádost schválena, nutná administrativa tím samozřejmě nekončí. Před samotným začátkem projektu je ještě potřebné **podepsat smlouvu** nebo jiný právní dokument, který umožňuje čerpání peněz, ale také zavazuje příjemce podpory k povinným úkonům. Je tedy více než žádoucí smlouvu důkladně prostudovat. Důležitou součástí jsou práva a povinnosti žadatelů a poskytovatelů, podmínka udržitelnosti projektu, zásady monitoringu a způsob financování.

Harmonogram čerpání

Finanční prostředky jsou většinou poskytovány až po skončení projektu, resp. jeho jednotlivých etap. 'Pro žadatele, kteří z podstaty své existence nemohou disponovat potřebnými prostředky (neziskové organizace, příspěvkové organizace, obce), je umožněno využití systému tzv. průběžných plateb za současné kontroly jejich správného využití a vyúčtování.'⁷⁷ To znamená, že neziskové organizace nemusí nutně vlastnit velké množství financí a i pokud žadateli nebude umožněn systém průběžných plateb, lze využít např. nabídek některých bankovních institucí na **překlenovací úvěr**.

⁷⁷ MAREK, D. a KANTOR, T. Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie. 1. vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007. ISBN: 978-80-87029-13-8. Strana 121.

Příklad

Po podání žádosti České národní agentuře probíhá hodnocení formálních kritérií, posuzuje se tedy způsobilost, kontrolují se kritéria výběru a vyloučení. Dále nastává věcné hodnocení a do konce druhého měsíce po termínu uzávěrky je žadatel informován o výsledku. Po schválení projektu v rámci akce *1.2 Iniciativy mládeže* a podepsání smlouvy je občanskému sdružení poskytnuta zálohová platba ve výši 80% celkového objemu grantu. Tato platba proběhne do 45 dnů od podepsání smlouvy a zbytek grantu je poskytnut formou závěrečné platby na základě závěrečné zprávy po ukončení projektu. Systém financování v tomto programu je tedy obzvláště výhodný pro neziskové organizace, které se tak nedostávají do problémů s likviditou.

5.2.2 Monitoring

Monitoring, jinými slovy kontrola průběhu, probíhá na úrovni programů i projektů. Programový monitoring má za cíl kontrolu efektivnosti vynakládaných prostředků a směřuje k případným změnám operačních programů či jiných zdrojů tak, aby jejich struktura a implementace nabízela co největší užitek pro danou společnost.

Monitorování projektů je naopak povinností příjemce podpory, který vykazuje dosavadní průběh projektu prostřednictvím **průběžných zpráv o realizaci, finančních zpráv** o čerpání dotace, **monitorovacích zpráv, kontrol na místě a žádostí o platby** grantu.

Monitorovací zprávy

Monitorovací zprávy slouží jak příjemcům podpory, tak i poskytovatelům podpory ke sledování průběhu realizace projektů i k případné včasné identifikaci možných rizik a zabránění chybám a nesrovnalostem ve financování projektů. Tyto zprávy musí obsahovat mj. popis uskutečněných aktivit, čerpání rozpočtu, uvedení podstatných i nepodstatných změn v projektu a dále naplňování předepsaných monitorovacích indikátorů. Dlouhodobé a opakované nenaplňování těchto indikátorů může vést k omezení poskytované podpory, k jejímu úplnému zastavení či odebrání.

Příjemci podpory jsou povinni v rámci pravidelných monitorovacích zpráv informovat

poskytovatele podpory o průběhu celého projektu (tj. včetně těch částí projektu, za které jsou odpovědní případní partneři resp. dodavatelé). Příjemce podpory předkládá v průběhu realizace projektu tři typy monitorovacích zpráv, které mají stejný, resp. podobný formát; liší se v rozsahu požadovaných informací:

‘1. Zpráva o zahájení realizace projektu – předkládá se za první dva měsíce realizace projektu (pouze u grantových projektů).

2. Průběžné monitorovací zprávy - předkládají se v průběhu realizace projektu nejméně jednou za 6 měsíců.

3. Závěrečná monitorovací zpráva - předkládá se po ukončení realizace projektu.⁷⁸

Součástí monitorovacích zpráv jsou **monitorovací indikátory**, které jsou stanoveny v příručce pro příjemce a jejichž cílem je kvantifikovat průběh a výsledky projektu, aby byla umožněna snadnější a objektivnější kontrola ze strany řídicích orgánů. Monitorovací indikátory porovnávají skutečný stav s plánovaným, a tak ukazují, jak efektivně je hospodařeno s vynakládanými prostředky, a zda projekt probíhá podle schválené žádosti. Dělí se na indikátory **výstupů, výsledků a dopadu**. Obecně se monitorovací indikátor skládá z **kódu, názvu indikátoru, definice, měřící jednotky, výchozího a plánovaného stavu, časového ohraničení**. Konkrétní monitorovací indikátory jsou stanoveny specificky pro každý operační program. Příkladem monitorovacích ukazatelů může být např. počet vytvořených pracovních míst, počet absolventů kurzu, počet vytvořených produktů apod. U některých výsledků může být kvantifikace problém, s tím však jednotlivé operační programy počítají a vytváří většinou příručku s metodikou pro zpracování monitorovacích indikátorů.

Monitoring je velmi důležitý, neboť na jeho základě Řídicí orgán rozhoduje, jestli příjemce plní své závazky a zda mu mají být poskytnuty finanční prostředky na další části realizace.

⁷⁸ Příručka pro příjemce finanční podpory z operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. ŘO OP LZZ, 2009. Strana 50.

Příklad

I vzhledem k relativně nižším částkám grantu není v programu *Mládež v akci* nutné podávat monitorovací zprávy, jak je tomu u projektů strukturálních fondů, avšak může proběhnout kontrola přímo na místě konání projektu ze strany řídicího orgánu. Tato kontrola neprobíhá u všech projektů, týká se zejména prvožadatelů. Pro přiblížení možné podoby monitorovacích indikátorů v jiných operačních programech zde uvedu alespoň několik příkladů, vztahujících se k našemu modelovému projektu.

Indikátor výstupů

tabulka 15: Indikátory výstupů⁷⁹

Kód	Indikátor	Jednotka	Výchozí stav	Plánovaný stav
1.1	Počet navštívených škol	počet	0	60

Indikátor výsledků

tabulka 16: Indikátory výsledků

Kód	Indikátor	Jednotka	Výchozí stav	Plánovaný stav
2.1	Počet vytvořených materiálů	počet	0	100

Indikátor dopadu

U indikátorů dopadu je v rámci neinvestičních projektů často problém kvantifikace, proto je následující příklad pouze ilustrativní.

tabulka 17: Indikátory dopadu

Kód	Indikátor	Jednotka	Výchozí stav	Plánovaný stav
3.1	Počet zájemců o globální problematiku, zapojených do činnosti různých sdružení	počet	Současný stav	Reálný odhad počtu nových zájemců.

⁷⁹ Zdroj tabulek indikátorů: vlastní.

5.3 Ukončení projektu

Dokonce i po úspěšném ukončení projektu nekončí veškerá práce. Projekt byl podpořen z velké části z veřejných zdrojů, je tak nutné splnit všechny své závazky a dostatečně vyhodnotit proběhlý projekt. Tato část může být silně podceňovaná, nicméně i proto, že část finančních prostředků plyne příjemci až po úspěšném vyhodnocení a ukončení projektu, je nezbytné ji provést úplně a profesionálně.

5.3.1 Vyhodnocení projektu

Vyhodnocení projektu, neboli **ex-post evaluaci**, je nutné vykonat po skončení projektu. Jejím cílem je zhodnocení výsledků, zda byly naplněny všechny předem stanovené cíle a závazky, kontrola dokladů, naplnění závazku publicity projektu a poskytovatele podpory. Prostřednictvím monitorovacích indikátorů také hodnotí celkové výstupy projektu.

Dále ex-post evaluace analyzuje použití zdrojů a podává zprávu o účinnosti a výkonnosti intervencí a rozsah naplnění očekávaných efektů. Zaměřuje se také na faktory úspěchu a selhání a na udržitelnost výsledků a dopadů. Snaží se vyvodit závěry, které bude možné generalizovat a aplikovat na další programy nebo regiony.⁸⁰

Dále je také nutné odevzdat závěrečnou monitorovací zprávu, o které byla řeč už v minulé kapitole a jejíž obsah je podobný ex-post evaluaci. Evaluace je však určitý typ kontroly ze strany poskytovatele, závěrečná zpráva spíše sebekontrolou. Tuto zprávu totiž vypracovává příjemce podpory.

5.3.2 Udržitelnost

Neméně důležitou součástí projektu, nastávající po fázi realizace je jeho udržitelnost. Informace o způsobu, jakým **zajistí příjemce udržitelnost projektu i po skončení čerpání podpory**, je jednou z důležitých součástí žádosti. Evropská unie značně podporuje především ty projekty, které jsou schopny zabezpečit, ať už prostřednictvím vlastních zdrojů nebo pomocí jiných dotací, pokračování projektu a tak i kontinuitu

⁸⁰ *Fondy EU: Glosář základních pojmů*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2005. ISBN: 80-239-6121-7.

podporovaných hodnot a cílů. Ve smlouvě o poskytnutí podpory se tak často objevují podmínky udržitelnosti projektu po určitou dobu. O způsobu, jakým se zaručí pokračování aktivit, je nezbytně nutné přemýšlet už před podáním žádosti, aby pak žadatel nebyl konfrontován s problémy v souvislosti s neplněním závazku udržitelnosti a nemusel tak dokonce dotaci či její část vracet. Největšími problémy mohou být nedostatek financí a nedostatečné personální zajištění. Pro subjekt přijímající dotaci je tedy velmi důležité dlouhodobé plánování a to jak finanční, tak personální. Užitečné je zjistit, z jakých zdrojů může být podporováno pokračování projektu. Často lze najít takový zdroj i v rámci dotačních zdrojů, zmíněných v této práci. Je tedy zřejmé, že **příjem dotace je velkým závazkem do budoucna** a vyplatí se zvážit všechna možná rizika spojená s realizací a ukončením projektu.

Příklad

Po ukončení projektu musí občanské sdružení do dvou měsíců odevzdat závěrečnou zprávu projektu, obsahující fotografie, popis uskutečněných aktivit, dopadů, publicity, vyúčtování apod. Na základě této zprávy poskytne Česká národní agentura závěrečnou platbu, pokud to náklady projektu dovolují. Udržitelnost, neboli multiplikační efekt v terminologii programu *Mládež v akci*, je požadována spolu se zhodnocováním a dalším šířením výsledků. Na tuto činnost lze získat finance nad obvyklý rámec,⁸¹ je však nutné popsat konkrétní způsob, jakým bude zhodnocování zajištěno. V našem projektu se jedná např. o vytvořené manuály a filmy, které budou dále distribuovány a ve spolupráci s médii, knihovnami či jinými veřejnými institucemi se zajistí informovanost veřejnosti i po skončení projektu.

⁸¹ Viz rozpočet.

6 Závěr

Z předcházejícího textu je zřejmé, že většina zdrojů Unie je dostupných i pro cílovou skupinu neziskových organizací, a ačkoliv je proces žádosti obtížnější než u dotací z nižších úrovní veřejné správy, výhody a objem finančních prostředků jednoznačně převažuje nad nevýhodami. Čerpání těchto peněz tak není jen záležitostí podniků či měst, které disponují relativně dostatečnou finanční i personální kapacitou pro zpracování evropských projektů. Ke každé fázi projektového řízení je navíc možné získat dostatek informací, jak prostřednictvím různých publikací, programových dokumentů, internetových portálů aj., tak i díky konzultacím se zástupci řídicích orgánů v případě nejasností. Řídící a koordinační orgány nejsou nepřitelem žadatele, ale snaží se jeho činnost podpořit, aby byly evropské peníze využity co nejefektivněji.

Dalším faktem, mluvícím pro podporu potenciálních žadatelů z prostředí neziskového sektoru je to, že Česká republika je v současném programovacím období čistým příjemcem evropských peněz. Otázka budoucího vývoje regionální politiky se dnes řeší ve většině institucí Evropské unie, pravděpodobné však je, že nejvhodnější doba pro získání finančních prostředků na projekty neziskových organizací je do roku 2013, kdy programovací období a s ním možná i současná podoba regionální politiky končí. Pokud bude systém zachován, může se stát, že většina regionů soudržnosti, které jsou nyní v ČR kompetentní čerpat zdroje z nejrozsáhlejšího cíle, tj. konvergence, přesáhne 75% průměr EU a tak budou příspěvky Společenství znatelně menší než dosud. Budoucí vývoj Unie však závisí na mnoha faktorech, proto je nyní stav po roce 2013 pouhou spekulací. Jisté je, že finanční prostředky Evropské unie jsou mnohem dostupnější, než se většina neziskových organizací domnívá.

7 Seznam použité literatury

- 1) *2008 Guide to European Union Funding, volume 1: Funding within the EU 2008*. 1. vyd. ECAS - European Citizen Action Service, 2008.
- 2) BOURDON, J. - DEBBASCH, Ch. *Neziskové organizace*. 1. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN: 80-85865-78-5.
- 3) DUBEN, R. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vyd. Praha : Codex Bohemia, 1996. ISBN: 80-85963-19-1.
- 4) *European Governance – A White Paper*. Brussels: Commission of the European Communities, 2001.
- 5) Evropská komise. Generální ředitelství pro regionální politiku. *Evropská unie regionům*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2004. ISBN: 92-894-7338-X.
- 6) *Fondy EU: Glosář základních pojmů*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2005. ISBN: 80-239-6121-7.
- 7) KLVAČOVÁ, E. *Vstup do Evropské unie : oslabení, nebo posílení národního státu?*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2003. 176 s. ISBN 80-86419-55-X.
- 8) MAREK, D. a KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 1. vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007. ISBN: 978-80-87029-13-8.
- 9) *Metodické pokyny pro provedení analýzy nákladů a přínosů* [on-line]. Evropská komise: GŘ Regionální politika. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/working/wd4_cost_cs.pdf.
- 10) *Návrh národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013*. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006.
- 11) OMONDI, R. *Průvodce fondy EU pro neziskové organizace*. 2. vyd. Praha : Nadace rozvoje občanské společnosti : European Citizen Action Service (ECAS), 2005. ISBN: 80-902302-5-3.
- 12) *Project Cycle Management Guidelines*. Brussels : European Commission, 2004.
- 13) *Příručka pro žadatele*. Praha: ŘO OP LZZ, 2009.

- 14) *Příručka pro žadatele o finanční podporu grantovým projektům Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů*. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2005.
- 15) *Systém řízení projektů* [on-line]. Centrum pro regionální rozvoj. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=00c0db99-84ae-4317-823e-13d4593f728f>>.
- 16) TSAPIKIDOU, Danai G. *Průvodce fondy EU pro neziskové organizace: Cesta labýrintem financování EU*. NROS, 2003. ISBN: 80-902302-4-5.
- 17) VILÁMKOVÁ, Š. *Čerpáme finanční zdroje Evropské unie: praktický průvodce*. 1vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. 200 s. ISBN 80-247-1194-X.
- 18) VLASÁK, O. aj. *Budoucnost kohezní politiky*. 1. vyd. Praha : CEVRO Institut, 2008. ISBN: 978-80-87125-03-8.
- 19) Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.
- 20) Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů.
- 21) *Žádost o grant Iniciativy mládeže pro rok 2009*. Praha : ČNA Mládež, 2009.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Členění NUTS	15
Tabulka 2: Rozdělení prostředků EU mezi cíle politiky HSS v období 2007-2013	19
tabulka 3: Rozdělení prostředků mezi jednotlivé operační programy Cílů 1 a 2	29
tabulka 4: Oblasti podpory komunitárních programů	37
tabulka 5: Přehled komunitárních zdrojů a iniciativ Společenství	38
tabulka 6: Legenda	47
tabulka 7: Tematické operační programy	48
tabulka 8: Regionální operační programy	49
tabulka 9: Operační programy cíle Evropská územní spolupráce	50
tabulka 10: Vybrané komunitární programy a iniciativy Společenství	51
tabulka 11: Nezbytné činnosti	55
tabulka 12: SWOT analýza	60
tabulka 13: Matice logických vazeb	62
tabulka 14: Rozpočet projektu	66
tabulka 15: Indikátory výstupů	74
tabulka 16: Indikátory výsledků	74
tabulka 17: Indikátory dopadu	74

Seznam obrázků

Obrázek 1: Regiony NUTS II	16
Obrázek 2: Schematické znázornění aplikace strukturální politiky	25
Obrázek 3: Operační programy ČR 2007-2013	28
Obrázek 4: Právní forma	40
Obrázek 5: Počet placených zaměstnanců	41
Obrázek 6: Podpora z veřejných zdrojů	42
Obrázek 7: Překážky čerpání prostředků ze zdrojů EU	43
Obrázek 8: Doba plánování	44
Obrázek 9: Témata plánovaných projektů	45
Obrázek 10: Projektový cyklus	53

Seznam zkratk

NNO	nestátní nezisková organizace
EU	Evropská unie
HSS	hospodářská a sociální soudržnost
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje
ESF	Evropský sociální fond
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
SOZS	Strategické obecné zásady Společenství
NRP	Národní rozvojový plán
NSRR	Národní strategický referenční rámec
NOK	Národní orgán pro koordinaci
CBA	Cost – Benefit Analýza
LFA	Logical Framework Approach
ČNA	Česká národní agentura Mládež

Seznam příloh

Příloha č.1 – Dotazník pro výzkum mezi neziskovými organizacemi